

LA NOSTRA TERRA

REVISTA MENSUAL DE LITERATURA, ART I CIENCIES

LA PREHISTÒRIA BALEAR

Mallorca i Menorca conserven encara gran nombre de monuments prehistòrics: Menorca té les navetes i els talaiots; Mallorca posseeix els poblats de Capocorp Vell, Son Julià, Ses Païsses, etc., i moltes coves d'enterrament, descrites ja per Cartailiac.

Actualment Mr. Wilfred J. Hemp ha publicat, sota els auspicis de l'Associació d'antiquaris de Londres, un magnífic treball sobre les coves de Pollença, Alcúdia, Son Sunyer, Santa Eugènia...

La Ciutat de Mallorca té una arca meravellosa on podrien guardar-se les relíquies que avui, disperses, desapareixen per sempre més de Mallorca. Fa anys eren els bronzes de Costig que se n'anaven; no fa molt, mils d'objectes de l'edat del bronze i romans seguien igual camí. Nosaltres hem comès, amb la nostra indiferència, un greu atemptat històric.

Alguns pobles de la nostra terra han comprès la importància que per llur història representen les restes del passat. Manacor adquirí el museu del benemèrit arqueòleg Mn. Joan Aguiló i l'instal·là adequadament a la "Torre de les Punes". Artà al present, modestament, arrecona una a una les troballes de la regió, sense altres cabals que la riquesa espiritual que guia sos fills.

La Diputació Provincial, a la que dedicàrem darrerament un elogi, podria encarregar-se de salvaguardar la nostra riquesa prehistòrica, ja que, si l'esperit devastador segueix com en els anys passats, els monuments antics de les Balears només podran veure's en els manuals de Prehistòria i els objectes en els museus estrangers.

La Diputació Provincial hauria de convertir la Llonja en Museu de Prehistòria Balear, formant-lo amb els objectes trobats i enriquint-lo amb els que en lo successiu apareguessin, fent, per altra part, lo possible perquè els monuments primitius no fossin destruïts i demanant a tal fi la col·laboració dels Ajuntaments rurals.

Veure totalment reconstruïts els poblats de Capocorp Vell de Lluchmajor i de Ses Païsses d'Artà i completament lliures de perill les innumerables i interessants coves prehistòriques de Mallorca seria una legítima satisfacció pels que estimen el passat de la nostra terra.

El centenari de Fr. Lluís de León

LA secular i gloriosa Universitat de Salamanca, fidel reliquiari qui estoja les cendres, els manuscrits i la càtedra del Mestre, amb tot el prestigi d'un nom màxim i d'una altíssima escola, commemora el dia 17 d'aquest mes el IV centenari de la naixença de Fr. Lluís de León.

Aquest aniversari representa pels devots de la poesia lírica la consagració de ses lleis immutables i eternes. A través de tants de segles, el nom del gran Mestre és llum i la seva escola, norma. «Ell realitzà l'unió de la forma clàssica i de l'esperit nou, pressentida mes no lograda per altres ingenis del Renaixement. Acudí a totes les fonts del gust, i exornà la Musa castellana amb les despulles més precioses de les divinitats estranyes. I animà després aquest cúmul d'imitacions amb un alè propi i vigorós, suficient per a treure de la immobilitat tot quant pogués jutjar-se forma morta, encarnant en ella aquest element personal de l'artista qui dóna unitat i caràcter propi a la seva obra» (1).

Nat a Belmonte de Cuenca (1528?) vestia als 17 anys l'hàbit de St. Agustí; batxiller a l'Universitat de Toledo, llicenciat i mestre en Teologia a Salamanca, ple de ciència i d'experiència, perd, amb tot, les oposicions a la càtedra de Bíblia, que guanya en noble lluita Gaspar de Grajal, son amic íntim des d'aquell dia; un any després (1561) obtenia la càtedra de St. Tomàs. Quatre més tard (1565), era professor de Teologia escolàstica i d'Esriptura sagrada. El 1569 donà unes conferències sobre la Vulgata, dins on alguns cregueren endevinar corrents de simpatia per les idees de sos companys Martínez Cantalapiedra, professor d'hebreu i Gaspar de Grajal, sospèctes d'interpretació rabínica. En 1570 era denunciat a l'Inquisició a causa d'una altra conferència sobre el matrimoni. La denúncia fou desestimada; però el mateix any sostingué una forta discussió sobre l'autoritat de la Vulgata amb el professor de grec León de

(1) Menéndez y Pelayo, *Horacio en España*, vol. II.

Castro, qui, segons Fitzmaurice-Kelly, era un pedant ridícul com pocs. Lluís de León féu amenaces de cremar els *Commentaria in Esaiam Prophetam* de Castro qui contenia indirectes del partit oposat: Castro replicà amb al·lusions a l'ascendència israelita del Mestre i amb amenaces de fer-lo cremar a ell... Fins aquí tot no passava d'una de tantes disputes de Claustre, petites renyines de professionals dins on algú creu sorprendre els començaments de la decadència de la Universitat d'Elmàntica en mig de son esclat de vida. Però la qüestió prengué proporcions serioses. Alguns estudiants aplaudiren a Castro, l'Inquisició intervingué, i Grajal i Martínez Cantalapiedra foren arrestats. Lluís de León s'hi trobà compromès, i fou empresonat a Valladolid durant més de quatre anys. L'acusació principal era per sa traducció de l'original hebreu del *Cantar dels Cantars*. El 28 de setembre de 1576, finalment, fou jutjat, i, segons sentència del 7 de desembre del mateix any, absolt. Retornat a Salamanca, no volgué reclamar sa càtedra; n'ocupà una de provisòria que per a ell es creà. Aleshores degué ésser que reprengué ses explicacions amb les cèlebres paraules:

Dicebamus hesterna die...

Invenció o no de Niccoló Crusenio (1623), la frase ha esdevingut famosa. Quan no fos més que llegenda, restarà per a sempre escrita, com a nostra de l'indomptable serenitat d'aquell caràcter, la dècima qui comença:

*Aquí la envidia i mentira
me tuvieron encerrado...*

L'any 1578 guanyà la càtedra de Filosofia moral i el següent la de Bíblia, i tres més tard fou de nou perseguit. Elegit Vicari general de Castella (1591) i Provincial de l'Ordre, nou jorns després de son nomenament moria a Madrigal.

La glòria literària de Fr. Lluís de León és la glòria pòstuma, de cada any creixent, que Horaci, son model, somniava per ses odes per haver transportat, el primer, l'*Æolium carmen ad Italos modos*; la glòria que reclamava Ronsard

«pour avoir joint les deux Harpeurs divers
au doux babil de ma lire d'ivoire
qui se sont faits Vendomois par mes vers».

«Perque des del Renaixement—insistiguem-hi—ningú logrà infon-

dre com ell, al menys entre les races llatines, l'esperit modern en les formes clàssiques. El marbre del Pentèlic llavorat per ses mans és converteix en estàtua cristiana, i sobre un munt de reminiscències de grecs, llatins i italians, d'Horaci, de Píndar i del Petrarca, corre un juvenil alè de vida qui tot ho transfigura i renovella. Així amb pedres de les canteres d'Àtica llavorà André Chénier ses elegies i sos idil·lis, vantant-se d'haver fet, sobre pensaments nous, versos de bellesa antiga; però bé sabeu que el procediment tenia fetxa. Error és creure que l'originalitat poètica consisteixi en les idees. Res propi té Garci-Lasso més que el sentiment i, per això solament, viu i viurà mentre duri la llengua. I encara que descobrim la font de cada un dels versos de Fr. Lluís de León i diguem que la tempesta de l'oda *A Felipe Ruíz* és presa de les *Geòrgiques* i que la «Vida del Campo» i la «Profecia del Tajo» són miques de la taula d'Horaci, sempre ens romandrà una essència puríssima qui s'escapa de l'anàlisi; i és que el poeta ha tornat a sentir i a viure tot quant imita de sos models, i al sentir-ho s'ho assimila i ho anima amb trets propis. Hi ha una certa misteriosa generació en la bellesa, com digué Plató. El sentit de l'art creix i se nodreix amb l'estudi i reproducció de les formes perfectes. A. Chénier ho expressà amb un símil felicíssim: el de la muller lacedemònia qui, pròxima al part, manava col·locar davant sa vista les més acabades figures que animà l'art de Zeuxis, els Apol·lons, Bachus i Hel·lenes, per a que, apeixits els seus ulls en la contemplació de tanta bellesa, brollàs de son si, plètòric d'aquelles noves i divines formes, un fruit tan noble i perfet com els antics exemplars i models» (1).

L'eclosió del geni líric de Fr. Lluís de León, amb els assaigs i temptatives preliminars, podria ésser estudiada, seguint l'autor de *Horacio en España*, en quatre èpoques: imitacions toscanes, traduccions de grecs i llatins, traduccions bíbliques, primers assaigs originals i època de completa maduresa.

Sembla lo més probable que, amb el predomini que l'escola italiana aleshores exercia, Fr. Lluís de León s'hagués d'iniciar en la metrificació per les imitacions toscanes. A aquesta època pertanyen vàries traduccions de Bembo i de Joan della Casa, una admirable cançó imitada del Petrarca i alguns sonets, dels quals el qui comença:

“Agora con la aurora se levanta...”

(1) Menéndez Pelayo. Estudios de crítica literaria: de la poesía mística, discurso de entrada en la Real Academia española (1881).

és de les coses més belles i delicades que hi hagui en castellà, i rivalitza amb el de Dante:

“Tanto gentile e tanto onesta pare...”

Però els motles italians no satisfien complidament el Mestre, i cercà dins l'antiguitat clàssica fonts per a la seva inspiració: tradueix successivament a Píndar, Eurípides, Virgili i, sobretot, a Horaci. Època és aquesta de indecisió i de labor contínua. Inclina's especialment a les formes líriques, i posat a escollir entre la de Píndar i la d'Horaci, opta per la segona, com a més sòbria i reconcentrada, més apta a la poesia moderna, i més en harmonia amb la índole de son ingeni i amb els temes que es proposava cantar. S'exercita ensems en les combinacions rítmiques, i es decideix per la *lira* de Garci-Lasso, la més horaciana que fins aleshores posseïa la mètrica castellana. Aquestes traduccions omplen el llibre II de les poesies del Mestre.

Omplen el III les versions d'alguns Psalms, la del Llibre de Job i altres poemes bíblics, dels que diu el mateix autor que procurà tant com pogué “imitar la senzillez de su su fuente y un sabor de antigüedad que en sí tienen, lleno a mi parecer de dulzura y de magestad”. Podria considerar-se aquesta època inclosa en l'anterior, però convé separar-la, perquè en ella se desplega una altra fase de l'esperit poètic de Fr. Lluís, dominat pel dualisme hebraico-clàssic, ja amb tendències a l'harmonia (com pot veure's en l'aplicació del ritme que inventà Garci-Lasso a la interpretació d'alguns psalms).

Entre les composicions més belles de Fr. Lluís que podem considerar com a primers assaigs originals, figuren algunes imitacions directes de vàries odes d'Horaci, entre elles el *Pastor cum traheret* i el *Beatus ille*, convertides en *Profecia del Tajo* i *Qué descansada vida!* En la primera s'inicia l'aplicació de l'estil clàssic a temes històrics nacionals. En ella, diu Fitzmaurice, comunica a sos versos el moviment impetuós dels invasors musulmans, i, si bé no fuig del model de son predilecte Horaci, seva n'és la melodia desbordant. La segona d'aquestes imitacions és molt superior a la primera, perquè l'ànima el sentiment viu i personal del poeta. En ella ens fa penetrar dins la masia del seu convent, a la vora del Tormes, en lloc de portar-nos, com Horaci, als camps de Pulla o de Sabínia. En ambdues està meravellosament treballada la forma, lo que ha contribuït a llur fama, en perjuï tal volta d'altres composicions més característiques del poeta, encara que menys correctes. A l'oda eròtica hora-

ciana, introduïda per Garci-Lasso, succeeix la filosòfica i moral, mai enlletgida en Fr. Lluís amb rastres d'epicureïsme. Models acabats ne són les odes *De la avaricia* i l'endregada *Al licenciado Juan de Grial*. La primera és imitació felicíssima del *Nullus argento*:

“No da reposo al pecho,
Felipe, ni la mina ni la rara
esmeralda provecho,
que más tuerce la cara
cuanto posee más el alma avara”.

Que en l'oda d'Horaci era:

“...Regnum et diadema tutum
deferens uni, propriamque laurum,
quisquis ingentes oculo irretorto
spectat acervos.”

En la segona sap renovellar hàbilment el *Vides ut alta stet nive candidum*. Pren de l'oda d'Horaci la descripció preliminar de l'hivern: l'il·lumina amb colors pròpies, i acaba amb exhortacions, no al plaer, com en aquella, sinó

“a los estudios nobles...
a la subida
del sacro monte...
do no podrá subir la postrer llama.”

En aquest període hi ha encara quelcom d'insegur i vacil·lant en les passes del poeta, com en l'oda a *Santiago*, més incorrecta, un dels primers assaigs originals sens dubte, car ni l'expressió és tan concentrada, ni el vol líric tan ràpid, ni les reminiscències clàssiques estan prou foses amb el to general.

I arriba l'època de completa maduresa. La imitació horaciana és ja molt lliure i solament de les condicions externes. La poesia de Fr. Lluís pren, dins la forma clàssica, un caràcter del tot místic. Serva d'Horaci la condensació del pensament en breus frases, l'art exquisit de les transicions i el d'enllaçar els episodis; però l'estre líric del Mestre, il·luminat per la fe i l'amor, vola dins altures mai assolides per son model. Parteix del sentiment de la naturalesa, com en l'oda a *Felipe Ruíz*, del de l'art, com en l'endregada *A Salinas*, i observa's onsevulla l'elevació de l'ànima a Déu, mani-

feita en *La noche serena*, en *El apartamento*, en la suprema alegoria *Alma región luciente* i en les alades estrofes a *La Ascensión*, les sis composicions més belles de son autor i de la poesia castellana.

El sentiment religiós, el de l'art i el de la naturalesa: aquestes són les tres pedres màgiques d'on arranquen ses més fervoroses inspiracions:

Aquí el alma navega
por un mar de dulzura, y, finalmente,
en el así se anega
que ningún accidente
extraño o peregrino oye ni siente.

Aquest efecte que en l'autor feia la música de Salinas fan en nosaltres ses odes. Música que retreu al poeta la memòria

de su origen primera esclarecida

i el mou a alçar-se sobre l'or i la bellesa terrenal, i a transpassar les esferes per a oir aquella música immortal qui les mou i governa i les fa girar totes; "música de números concordes" que escoltaren els pitagòrics i Sant Agustí i Sant Bonaventura i que és la fórmula i la cifra de l'estètica platònica.

Admira que Fr. Lluís, poeta tan sabi i culte, tan enamorat de l'antiguitat i tan ple d'erudició i doctrina, sia en l'expressió lo més senzill i candorós que imaginar es puga, i no per estudi ni per artifici, sinó perquè de la seva ànima brolla l'idea juntament amb la forma, pura, perfecta, senzilla, que no entenen ni assaboreixen els qui educaren llurs sentits dins el tumulte i tropell de les odes quintanesques. Es la aspiració qui vola a l'Infinit, la simplicitat magestuosa i serena qui es retrobarà més tard en Wordsworth. Fr. Lluís de León no fou solament—diu Rubió i Lluch—un poeta de forta envergadura ètnica, sinó, abans que tot, un moment eminentment íntim i subjectiu. Les poesies de Fr. Lluís són impressions de son estat d'ànima, sens gran varietat, però d'una profunditat i sinceritat arrebatadores. Per això quasi totes ses composicions són vols de son esperit vers les cimes dels puríssims ideals.

Fr. Lluís de León no veié impresos de vida seva sos versos, escrits més per passatemps de joventut que no per fer-se'n una glòria. Deixà un manuscrit, «recogiendo—segons diu en la dedicatòria a Portocarrero—a este mi hijo perdido y apartándole de mil malas

compañías que se le habían juntado...» Aquest manuscrit original no solament no veié la llum pública sinó que es perdé. Quaranta anys després de la mort del Mestre, Quevedo, per contrarrestar els excessos del culteranisme, en donà a la impremta una còpia, defec-tuosa i plena d'errors. En 1760 Mayans y Siscar en preparà una nova edició, molt superior a la de Quevedo, però no tan completa ni tan esporgada d'inexactituds com era d'esperar de sa cultura. Còpia d'ella és la del tom XXXIII de la «Biblioteca de Autores Es-panyoles» de Rivadeneyra. López Sedano inclogué en els toms IV i V del seu «Parnaso Español», amb la nota d'inèdites, catorze com-posicions que a Fr. Lluís atribuí. Finalment en 1816 Fr. Antolín Merino donà a l'estampa una edició acabada de les obres llatines i castellanes de son il·lustre germà d'hàbit, i col·locà en el tom V ses obres poètiques. Aquesta és, diu Menéndez y Pelayo, la més completa i perfecta de quantes de ses poesies s'hagin estampat i a ella deuen atendre's els editors que desitgin reimprimir-les. Així ho feren recentment (1921) els Successors de Rivadeneyra en un dels petits volums de ses «Ediciones Selectas».

GUILLEM COLOM

CARRER VELL

PENOMBRA retallada pel fanal.
Carreró humit amb molsa a les clivelles:
carreró tenebrós del meu raval
estintolat amb quatre cases velles.

Ni un sol infant qui et dugui un raig de llum,
ni una finestra o un balcó amb domassos
o testos per ungir-te de perfum,
ni un arbre amic amb un ocell als braços.

¿Enveges l'opulència del passeig
i els nois enjogassats i les fadrines
enriolades del festeig
o els balcons amb un fris de clavellines?

¿O bé ets joiós d'essè un carrer petit
i no cobeges cap *llampant imperi*,
sinó la soledat de cada nit
amb unes teranyines de misteri,

quan t'adorms arraullit sense trontolls
de carros, de converses ni rialles,
amb la lluna caiguda en els xipolls,
com un somni de príncep de rondalles?

Ets massa vell pel tràfec suburbà,
la patina a les pedres t'és més dolça
i el record de la pluja qui es desfà
profundament en tos coixins de molsa.

Perdut entre la xarxa d'aquest món,
carreró humil, estàs content de viure
amb el retall de cel que dus al front
i la mica de sol qui et fa somriure.

Només, carreró antic, de tard en tard,
culls la passa d'una àvia qui va a missa,
o la cançó llunyana de la mar
com una veu de somni enyoradissa,

i aquell Divendres Sant, morat i trist,
que tanques l'esboranc de tes clivelles,
perquè de bon matí ve Jesucrist,
braços oberts, palpant tes pedres velles.

XAVIER BENGUEREL

Strawinsky, músic mediterrani

No cal demanar l'acceptació ni la simpatia d'aquells músics que —com certs pintors de museu— no saben veure més que un conjunt de petites anècdotes comarcals, o de fórmules lluminoses estantisses, quan parlen d'art “mediterrani”. La darrera visita de Strawinsky a Barcelona, el març passat, va ésser una lliçó significativa que potser no tots els músics ni tots els crítics varen voler aprofitar. Es inútil, doncs, discutir l'adjectiu, car jamai ens podríem trobar anant per camins diametralment oposats: val més remarcar el fet i tractar d'explicar-ne la veritat i la substància.

* * *

La trajectòria de l'Obra de Strawinsky és, de primer entuvi, sorprenent, i per molts, desconcertant. La seva rapidesa sols pot comparar-se amb la varietat inexhaurible de les seves transformacions. Entre la primera Simfonia i l'Èdipus hi ha un abisme, o més ben dit, un panorama d'abismes, escampats, com a fites, en una successió d'ànguls rectes. Paul Dukas ha constatat aquesta “facultat de renovació” del Mestre com un dels fets més extraordinaris de tota la música contemporània. Boris de Schloezer ha cregut trobar la seva causa en la mateixa perfecció del *métier* que el músic aconsegueix a cada obra nova. Ansermet ens ha mostrat més profundament la seva lògica, plasmadora de vies operatives pròpies.

L'evolució és, doncs, incontestable. I la ruta és perfectament normal: d'orient a l'occident, com el sol. Cocteau va remarcar el punt de partida i l'objectiu del viatge, amb la seva fórmula: “L'orient romàntic (engúnies, sotragades salvatges) es posa al servei de l'ordre llatí”. Aquest camí condueix a la veritable objectivitat de la música, tan sovint falsejada. Defugint, com és natural, tota reminiscència de la pregonia confusió romàntica. Defugint igualment la humitat de les boires impressionistes. Així, hom oposa Tchaikowsky

a Mussorgsky i Debussy, perquè és clar, espontani, malgrat ésser superficial. Bach, artifex de la música, contra Beethoven, cantor de la Humanitat. La definició de Sant Tomàs, que Strawinsky ha apresat de Maritain: *splendor formae in materia apta*, contra la definició de Wagner: *la música mitjà d'expressió*.

Poc a poc van esvaïnt-se els pretextes localistes, les suggestions folklòriques—*Petrouchka*, *Le Sacre du Printemps*—i el músic basteix el *Concertino*, la *Simfonia per a instruments de vent*, la *Sonata*...

Aleshores la profunda religiositat del vell Thomaskantor sembla encomanar-se a l'ardit innovador. "Strawinsky es proposa d'escriure una missa", va dir-me Falla, fa dos anys. L'Edat Mitjana l'atreu poderosament. Llegeix els místics. Parla amb entusiasme de Sant Francesc, flor del món cristià, flor del món llatí. Llavors comença a parlar-se de la "occidentalització" del músic rus, que esdevé ciutadà de França. "Després de la partida de Maiakowsky (el poeta rus), Strawinsky i jo ens trobàvem com entre compatriotes", escrivia aleshores Jean Cocteau. I llavors comença també a afirmar-se, dominadora, irresistible, la seva influència sobre el jovent dels països occidentals, particularment de França. Aquell barbre havia arribat, en efecte, al Capitoli, però parlava un llenguatge tan clar i s'habil·lava de tal manera que les oques no cridaven alarma, sinó que malavejaven a fer-li una rebuda triomfal.

* * *

Potser la meravella més gran de la Mediterrània—la mar de les meravelles—és la seva aptitud secular, amarada amb la sal del bon seny, per aconseguir l'equilibri i la fecunditat de cultures distintes, sense esborrar la traça dels seus elements constitutius. La claredat del nostre sol simplifica la visió. La salabror de l'ona clàssica sintetitza el gust de les viandes.

Strawinsky ja no viu a Morges ni a París. Viu de cara a la Mediterrània. Entre viatge i viatge, a Niça, Boulevard Carnot, ha escrit l'*Edipus Rex*. I ara perfila l'*Apol Musageta*. Són les darreres fites—fins avui—del seu camí.

Ambdues obres representen una intensificació de l'element "llatinitzant", si m'és permesa la paraula, de l'obra del mestre. I com a conseqüència, un perfeccionament que sembla definitiu de la seva tècnica. El contrapunt s'hi aclareix, s'hi simplifica, s'hi estilitza genialment, com en una síntesi de rectes sonores. L'orquestració

persegueix la màxima vitalitat amb una reducció inverosímil de despeses. La paraula, despullada de tota significació aliena a la música, és utilitzada com a matèria purament musical mitjançant l'accent, les inflexions, les valors sil·làbiques. Per això el mestre acudeix a una llengua morta, el llatí, admirablement musical per la seva pròpia constitució i per la seva història.

¿No és veritat que aquell tipus d'home mediterrani, de Plini, que xerra pel plaer de xerrar, que sembla copsar amb complaença gairebé sensual el gust de la paraula, no podria trobar un sistema musical més adaptat a la seva idiosincràcia que el que ara preconitza l'autor de *Edipus*?

* * *

El sol—un sol eixerit, una mica estrident, després d'uns dies de pluja—entrava per les finestres indefenses. El mestre seia de cara a la llum. Parlava lentament el seu francès correctíssim, de bon rus. De sobte, va demanar-me:

—Es més fort que aquest sol de Barcelona, el vostre sol de Mallorca?

—Oh, no, Mestre. A la nostra illa el sol és ple de llum, però a l'ensem és ple d'humilitat: és un sol franciscà. Els vertaders pintors de l'illa prou el coneixen a aquest polsim de llum sense estridència, que vola i no deixa rastre i sap respectar exquisidament tota la dignitat, tota la finor i la delicadesa dels ulls que l'esguarden.

—Cal que la música siga com la vostra llum: justa, respectuosa, ordenada. La música és la claror de l'esperit. I l'esperit ja ho sabeu si ho és fi i subtil... Falla va parlar-me'n de la música que feis a la vostra illa...

—De la que voldríem fer, volem dir, Mestre!

—Potser jo podré ajudar-vos a fer-ne, algun dia... Quan torni a Barcelona, pel desembre... car la vostra illa m'interessa molt, però molt. Em sembla que ha d'ésser la flor de la nostra Mediterrània. De la vostra catedral n'he sentit dir meravelles...

—Es el gòtic deslliurat del Nord. Es com una música feta pedra, tota clara, pura, sense misteris, ni monstres, ni floracions fantàstiques, amb la seva gentilesa lineal per tota ornamentació.

—Doncs si és així, digau que ella sembla feta expressament per amarar-se del vostre sol, per enmirallar-se dins la vostra mar

i ¿per què no dir-ho? per simbolitzar, fins a cert punt, quelcom de la *nostra* música. ¿No és veritat?

—Exacte, Mestre!...

* * *

Si el músic arriba a realitzar el seu desig, abans de venir a Mallorca s'haurà preparat—com en uns exercicis espirituals—amb la lectura de la versió de Max Jacob del “Libre d'Amic e Amat”, que vaig fer-li enviar de la llibreria Crès.

MN. JOAN M.ª THOMÀS

DON JOAN PALOU I COLL

L'ANY 1906, en morir a Ciutat el notari Don Joan Palou i Coll, foren molts, a fora Mallorca, els qui es digueren: Com! si creïem que era mort feia molts anys! Quaranta set en feia aleshores de la sonadíssima estrena de *La Campana de la Almudaina*, la nit memorable del 3 de novembre de 1859, en el Teatre Líric de Madrid, davant la Reina i els Prínceps de Baviera. I mig segle de silenci, d'un silenci absolut—que no arribà a trencar tan sols l'efemèride provinciana de l'estrena del *Don Pedro del Punyalel*, el 1900—era prou i massa per haver apagat, amb l'esmortuïment inevitable del record, el resplendor apoteòsic de les antorxes de l'èxit d'aquell home humil retornat voluntàriament a la foscor després de haver passat en una sola nit al cim de la més tangible glòria literària, que és el triomf a la escena.

Avui en fa cent, d'anys, el 30 del present maig, del naixement de l'afortunat autor, el nom del qual, únic i solitari en la seva glòria escaducera—sòlida, però, i ben ferma en el seu dia—incorpora el de la terra mallorquina a la història del teatre espanyol del segle passat. Cent anys ja?... Treis comptes: no farien cap al centenar, si visquessin avui, o l'haurien tal volta passat, els nostres avis? Tres generacions ens separen de Don Joan Palou i Coll i de *La Campana*. Aquesta no ha estat ja per a nosaltres l'obra de l'èxit màgic, sinó una respectable i acartronada supervivència exhumada de tant en tant, a llargs intervals, dels arxius de les companyies en un capvespre de diumenge per la temporada nadalenca, o la sessió obligada de qualche colla d'aficionats locals. I encara, anys enrera; avui ni això.

I tanmateix, un innegable prestigi, com el polsim misteris de l'anomenada resistint-se a desaparèixer del tot en la terra de l'autor, acompanyava cada nova desamortització, cada retorn de la venerable relíquia literària. Hi havia molta gent—n'hi deu haver encara—qui se'n sabia de memòria tirades senceres d'aquells versos. Una mena de *claque* gratuïta i devota que podia acompanyar amb el

moviment dels llavis aquell *volviendo de la partida de caza de Son Homar*, i endevinar a punt el pinyol del

*Pensad que en mi casa es mío
el aire que respirais!*

Aquell aire que respiren i en què es mouen els personatges solemnes i rígids del drama històric—diguem-ne encara, també, històric—era nostre, era l'aire de la serra, i en el fons mallorquina, “*malgré tout*”, l'obra famosa que, al marge de la seva llegítima celebritat temporal tengué el privilegi tristíssim de suggerir a Serafi Pitarra la seva primera paròdia. Ben clar ens explicà el malaguanyat i sempre admirable Sants Oliver, com, malgrat de la musical sonoritat de la versificació, sols per fora, externament, entroncava el drama d'En Palou amb el romanticisme castellà. Per dins, l'ambient històric, atropellat i tot, res no hi fa, de l'històric i *asenderado*, que deia Quadrado, regne de Mallorca, ens era força més a la vora.

Avui, *La Campana de la Almudaina* ja no es representa. I el que és més, fins ni es llegeix. La demanau a les llibreries i vos diuen que fa temps no en tenen exemplars. Perquè no l'hauran reeditada? Si, a fora, el temps no ha passat en va, i tres quarts de segle han trencat molts anells de la cadena, de 1859 ençà, a Mallorca al menys, ni l'obra ni l'autor no hi poden ésser completament oblidats. I és per això que els néts avui ens honorem recordant, sinó amb un culte que no sabríem sentir ni fingir, amb un respecte conscient i cordial aquell home bo, que preferí la dolça pau provinciana del seu recó a totes les sol·licitacions temptadores d'una glòria tan real com a penes tastada, i aquells versos sonors i llampanants que feren la delícia del nostres avis.

JOAN PONS

EN MIQUEL DELS SANTS OLIVER (*)

TOTS els que ja som una mica vells en aquesta casa, hi recordarem sempre amb enyorança l'inoblidable figura de Miquel dels Sants Oliver. Va ésser-ne durant molts anys el Secretari, i cap a les darreries de la seva vida la va presidir. Era un sedentari empedernit, que només es movia amb gust per anar de casa a sa biblioteca i de la biblioteca a casa. I com aquí les tenia totes dues juntes, com aquell qui diu una a cada butxaca—perquè s'allotjava a l'Ateneu mateix, en qualitat de primer funcionari—, la seva figura, amable i imponent a l'hora, va vagar molt de temps per aquest edifici, que li recordava una mica les velles cases senyorials de Mallorca.

De bon matí ja treballava a la seva ampla taula carregada de llibres. La cambra de la Secretaria, de parets nues i baixa de sostre, era quieta com una cel·la. I el mestre Oliver—amb la testa rapada com per la tonsura, la barba abundosa, la còrpora enorme i el ventre monacal—semblava un pare abat d'altres temps, digne de Poblet o de Valldemossa: un docte frare de mitjans del segle XVIII, erudit i poeta, gran senyor i liberal, apassionat per l'estudi i amic de la conversa i de la bona taula.

Hi havia hores, al matí, quan a l'Ateneu els socis arribats són encara molt escassos, que tot aquest casal—amb el seu pati d'entrada escombrat de fresc, la biblioteca deserta i el jardí solitari, on les granotes cantaven al primer raig de sol—prenia tot l'aire d'un convent no ben deixondit encara. El més despert era l'abat, que ja demanava llibres. I els bibliotecaris, que li baixaven a correuita el Laborde o el Piferrer, Taine i Renan, Menéndez Pelayo i Macaulay, o els volums més venerables del *Brusi*, eren com frares llecs, obedients i sol·lícits.

Les veus del món prou s'esforçaven per destorbar l'estudiós repòs

(*) "Teatre dels Poetes".—Vetllada a l'Ateneu Barcelonès, 19 d'Abril 1928.

d'aquesta casa. Sovint, a l'estret carreró veí, una murga ambulant, aturant-se al peu mateix de la finestra de la Secretaria, esclatava de sobte, com un renec afrós, amb les plebeies musiquetes de moda, els "tangos" i les "matxitxes" que es caragolaven per l'aire dels carrers i places. Oint aquells tremolins del clarinet o el ritme gairebé obscè del contrabaix, jo no asseguraria pas que algun dels joves llecs, tot carregat de llibres, no tingués la temptació d'insinuar un llangorós moviment de cintura o una expressiva ondulació amb les cames. Però era una temptació només. La sola presència de l'abat allunyava el Maligne. La murga escandalosa acabava sempre per extenuar-se, i el sant treball seguia imperturbablement.

* * *

En aquest aspecte monacal de l'Oliver hi ha la clau de la seva obra literària. Va ésser moltes coses i va excel·lir en totes: gran periodista, el primer de l'Espanya conservadora del seu temps; doctrinari polític d'honradesa absoluta i convicció ardent; historiador, crític, assagista, costumbrista, poeta. Però el que ell era més, en el fons, és un home de pau i de biblioteca, un melangiós incurable, un adorador del passat, fet molt més per viure—imaginant-la i recreant-la en somnis—la vida ja viscuda, que no per complaure's en la vida present, en la que bull davant nostre i ens submergeix per totes bandes quan despertem cada dia. L'actualitat li repugnava profundament. Era del tot escèptic envers el pervindre. El seu interès i el seu amor els concentrava, d'una manera apassionada, en l'evocació de ço que el meravellós Marcel Proust ha anomenat, amb una força màgica, *la recherche du temps perdu*.

L'Oliver no hauria volgut haver de fer altra cosa en aquest món que llegir molt i escriure una mica, tot a poc a poc,

allà, en l'immensa llibreria
del vell palau ple de tristor,

com diu en les seves *Hores provincials*. Així hauria volgut poder fer-ho, naturalment, sense moure's de la seva Mallorca—perquè era un insular irreductible, que fora de la seva illeta va enyorar-se sempre, en secret—; sense haver d'abandonar els millors amics de la joventut, les passejades lentes, de canonge amb canonge, les

discussions estimulants i desinteressades, les hores d'estudi inacabables, tencant a la biblioteca senyorial,

*mirant segells de cera i antigues armadures
i mapes que serviren a navegants obscurs,
i cançoners d'esplèndides cromades miniatures
que traça i color tenen brillants encar i purs.*

L'anhel suprem de l'Oliver, contrariat gairebé sempre, i especialment des de que vingué a viure a Barcelona vers els quaranta anys, s'enclou en els dos primers versos d'aquella altra poesia seva titulada *Piferrer* (1841), i diuen aixís:

*Creieu que és una cosa que encanta
fullejar llibres de l'any quaranta...*

Ell afegia que s'"hi passaria tota una nit". No: hi hauria passat tota la vida. Les millors hores seves varen ésser les que s'escolaren aixís. I el millor de la seva obra va ésser el fruit d'elles.

Hi ha—si ho heu observat—dues menes essencials de mallorquins. Uns que semblen d'una raça d'aventurers, navegants i pirates. Allà on es fiquen fan forat, segurament, sense escrúpols. I n'hi ha uns altres que diríeu sortits d'una nissaga blana i pacífica com cap altra, d'una nissaga monacal. Aquests ho esguerren tot així que es mouen de casa. L'Oliver fou un dels més il·lustres del mallorquins de raça monacal.

* * *

Ara hauríem de definir breument la seva poesia. Fou poeta, l'Oliver? Ell, que tenia un sentit extraordinàriament just de les valors literàries, començant per la seva pròpia, sembla dubtar-ne. En una de les millors poesies seves—que em sap greu no figuri en el programa d'avui—, la que es titula *Tedi*, diu que el seu cants són
... càntics de poeta sense immortalitat.

En la modestíssima i una mica irònica *Confidència prèvia* del seu volum de *Poesies*, prega al lector que no el prengui per un pretendent a poeta pur. Ell mateix es denuncia com un *dilettante*. Les seves composicions—diu—són "tot lo més, l'obra d'un escriptor que ha tingut i aprofitat distints moments de poesia". "No soc, per desgràcia—ha dit una mica abans—dels que han pogut convertir semblant excel·lència (la d'ésser poeta) en fonament de llur perso-

nalitat". Però Joan Alcover, que el coneixia i l'estimava tant, afirma que l'Oliver "no era sols un *dilettante*, segons ell es titula, sinó un poeta legítim; i si bé en les seves excursions pel regne de la bellesa poètica no solia passar de les vessants, on s'asseia dolçament, li sobraven forces per enlairar-se als cims".

Qui té raó dels dos: l'Oliver o l'Alcover? Jo crec que en tenen tots dos, però també que tots dos exageren una mica, l'un per excessiva modèstia i l'altre endut per l'amistat. Oliver era més que un *dilettante*. Era, com diu Alcover, un veritable poeta. Però tampoc és ben just afirmar que tingués forces de sobres per enlairar-se com els més grans. No: era bona cosa més que un amic de la poesia, i menys que un poeta excels. Posem-hi el terme exacte: era, plenament, un poeta menor.

* * *

La poesia d'Oliver no va ésser mai una poesia directa, brollant d'un fons de naturalesa humana. Era i és—i aquí tenim, precisament, la seva personal carecterística—una poesia reflexa. Oliver fou un erudit i un historiador de naixença, per damunt de tot, encara que tampoc els etzars de la vida li varen permetre manifestar amb plenitud completa el seu fons essencial. I aquesta correntia d'aigua densa i sàvia, composta de lectures, reminiscències, evocacions pre-tèrites i meditacions documentals, d'arxiu i biblioteca, que fluïa diàriament dintre seu, li deixava de tant en tant al fons de l'esperit un pòsit d'aurífera sorra molt fina. Aquesta sorra preciosa, després de passada pel sedàs d'una sensibilitat refinada, era la seva poesia.

En l'únic volum de versos d'Oliver hi trobareu barrejades matèries diverses. Hi ha un element ocasional: poesies sensiblement floralesques, arromançades, *impromptus*, *scherzos*, composicions retòriques, notes de color, etc. Es el fons bigarrat on es recullen totes les engrunes. Hi ha, a la vora, aquell magnífic fragment de poema, *Jaume el Navegant*, on l'èpica popular, el pintoresc romàntic, l'erudició arqueològica i l'evocació històrica donen una mixtura personal i exquisida. Hi ha, també, un altre element força interessant: alguna composició, sòbria i cenyida, que destaca amb un simbolisme aspre i estoic, a la manera d'Alfred de Vigny, com *A un voltor engabiat a Miramar* i *El Foner*, o amb esdrúixoles ressonàncies breus, a la manera de Manzoni, com *Dijous Sant*. Més amunt hi ha els *Medallons musicals*, tan coneguts i alabats, però que jo con-

fesso trobar-los potser massa forjats en fred, a minuciosos repics de martell i amb matèria arreplegada d'un fons de tòpics literaris. I finalment, surant per damunt de tot, hi ha aquelles set o vuit poesies que valen pel llibre en pes i donen una personalitat definitiva al seu autor: aquelles petites obres mestres del que jo anomenaria "la poesia de l'emoció arqueològica". Aquí hi ha, verament, un poeta: un poeta que només pot dir-se Oliver.

* * *

Aqueixa singular emoció, sempre girada de cara enrera, és no tan sols històrica, sino també psicològica. Hi ha una arqueologia del temps i una arqueologia del cor. Oliver sentia fonament les dues.

Ell canta gairebé sempre el passat, poques vegades el present, mai el pervindre. Sap veure i coneix molt millor el que fou que no el que és i el que serà. Evoca els fantasmes històrics, abocant-se a llurs tombes, amb més facilitat que no cridaria un amic a l'entrada de casa seva. Però el curiós és que, si en lloc de guaitar enfora i enrera, Oliver ho fa cap endins d'ell mateix, aquell estrany fenomen torna a produir-se: el que més l'interessa també de la seva ànima són els espectres de les il·lusions perdudes i les ruïnes escampades. La poesia de l'Oliver és doncs, en tots sentits, essència d'arqueologia feta música de paraules.

Al costat de *Julia Liberta Blanda* i *Els refugiats de l'any 1810*, és a dir, de les despulles històriques de realitats humanes desaparegudes per sempre, a l'Oliver li plau tant o més—i ho proven *Tard*, *Eternes vacances* i *Tedi*, tres composicions seves indispensables per conèixe'l a fons—cantar també les despulles psicològiques de les seves secretes quimeres marcides. Parli de figures i de fets pretèrits, o d'amors esvaïts, a voltes fins abans i tot de néixer, la seva poesia fa sempre—per dir-ho amb paraules d'ell mateix—:

una olor de bé perdut
en les hores del passat,

i exhala un perfum de pols i cendra, de *città morta*.

Per això a l'Oliver li agraden tant les velles i petites ciutats provincials, on sembla que tot quan hi havia de passar ja va passar-hi fa molts segles. I per això, també, quan el poeta afina les seves dues cordes capitals—la de l'arqueologia històrica i la de

l'arqueologia psicològica—i fa sonar-les totes dues a l'hora, acordant la melangia per fora i la melangia per dins, i marcant el contrapunt amb aquells consonants difícils, erudits i exòtics—com *alberg* i *Königsberg*, *salteri* i *Guarneri*, *remou* i *Harlowe*, *vaporosa* i *Cimarosa*, *nina* i *Malvina*, *exhala* i *Atala*, *desglac* i *Chactàs*—, llavors arriba als seus màxims efectes i a la més fonda expressió de la seva ànima poeta, obra mestre de l'Oliver és—pel meu gust —aquella *Rambla vella de Palma*, que mai no podrà mancar en tota bona i completa antologia literària de la Catalunya renascuda.

* * *

Dins l'instrumental ja complicat de la nostra poesia moderna a l'Oliver li tocarà representar sempre una veu petita, modesta, íntima de música de *camera*. Segurament és la que li pertoca i la que ell mateix hauria escollit, si hagués pogut, per damunt de les altres, amb la seva discreció senyorívola.

Com clasificar-la, aqueixa veu tan personal? Per dessota dels grans orquestradors polifonistes i a l'ombra dels millors virtuoses, la poesia de l'Oliver quedarà com un fi i apagat ressò de clavicordi de l'instrument predilecte del gran segle que ell estimava tant. Serà ressò d'un clavicordi exactament semblant a aquell del qual el mateix poeta deia:

*Aromes esbravats el noble exhala
com d'ambre i de clavell;
els records volategen en la sala
i les visions retornen del temps vell.*

AGUSTÍ CALVET

PRIMAVERA L

FORMOSA tarda, tot convida
a realitzar un bell anhel;
tota la terra canta vida
sota la llum del més pur cel.

Han començat ja les poncelles
sobre els rosers a despuntar;
les aus ens conten meravelles,
les fonts es senten degotar,

els arbres, plens, esponerosos,
dins el misteri maragdi
mostren, rient, mig tremolosos,
la fruita d'or a mig obrí.

O cel diví, gaia poncella,
font argentina, fruita d'or,
tots heu entrat, com una estrella,
en dolç misteri dins mon cor,

i m'amarau com la rosada
fent estremir ma joventut,
com una rosa mig badada
que espera el goig que no ha viscut.

MARIA VERGER

ALTRA VOLTA GLOZEL

I

LA discussió sobre les troballes de Glozel continua. Debilitats els els glozelistes per l'informe de M. Champion i de la Comissió internacional, calia mobilitzar-ne una altra per tal de mantenir el prestigi de les troballes.

La segona Comissió nacional la componen la major part dels més significats glozelistes de França. No cal dir, doncs, que el resultat de les seves excavacions és una confirmació de les opinions ja exposades.

Analitzem successivament l'informe de M. Champion, la nova comissió dictaminadora i la còmica intervenció de M. Verguette.

L'INFORME DE M. CHAMPION

M. Champion ha estudiat minuciosament els objectes procedents de les excavacions de Glozel. Les ratlles, forats, marques, puliments, inscripcions han estat comparades amb altes indubtablement autèntiques de l'època neolítica i els resultats reunits en un treball publicat sota el títol «Observations techniques sur les trouvailles de Glozel». (*Revue Anthropologique*, gener-març 1928).

Heus aquí lo més important d'aquest informe:

«He tingut ocasió d'observar un gran nombre d'objectes de Glozel, si no tots, i estic obligat a dir que *tots* els que he examinat amb tota l'atenció i tota l'imparcialitat possibles són el producte del treball del metall...

De la mateixa manera que cada obrer deixa sobre la seva obra una certa empremta personal, amb molta més raó un atuell qualsevol deixa les traces que li són ben particulars.

No és estrany, doncs, que es pugui descobrir el procediment de

fabricació dels objectes quan es tracta d'un treball senzill; per altra part, el mitjans tècnics emprats poden distingir fàcilment un objecte autèntic d'un falsificat, molt més si el falsificador és inhàbil com en el cas de Glozel.

Entre els objectes apareguts a Glozel podem distingir:

1.er El palets amb perforació cilíndrica més o menys desfressada pel retoc amb una llima en *coa de rata* i eixamplaments a l'entrada i sortida. El d'entrada degut a l'atac de l'eina perforadora, i el de sortida per despistar.

Els objectes autèntics no presenten mai aquest caràcters. El forat no és mai cilíndric, sinó més aviat doble cònic i els dos cones no es solen correspondre perfectament.

2.^{on} El palets amb entrants cònics, tots del mateix diàmetre, presentant caires vius.

En els autèntics això no es dona mai: els entrants són semi-esfèrics, irregulars, desiguals, caires amortiguats. Tot el contrari del que passa a Glozel.

3.er Les tauletes inscrites amb signes composts de canalitzacions semicilíndriques, regulars, del mateix diàmetre.

Les inscripcions o gravats de procedència indubtable no presenten mai aquests caràcters; la superfície interior dels canals presenta rugositats irregulars, i la secció, per tant, no és mai cilíndrica.

4.ª Les destrals presenten el caire amb ratlles creuades equidistants que mostren clarament ésser fetes amb una *raspa*. Les autèntiques no presenten mai aquest caràcter, etc., etc.».

LA COMISSIÓ

Malgrat això la nova comissió que excava a Glozel amb el Dr. Morlet assegura l'autenticitat de les troballes.

Pels senyors que componen aquesta comissió té més importància l'ausència de la B en les tauletes de Glozel, per assegurar l'autenticitat, que la demostració incontrovertible de M. Champion que els objectes han estat fabricats amb útils de metall com els que usam en el nostres dies, per assegurar la falsificació.

No cal esforçar-se molt per veure que l'alfabet de Glozel és l'alfabet fenici. Si en aquest falta la Bés també natural que falti a Glozel.

Lo que si és mal d'interpretar és que en aquella època es coneixien l'alfabet fenici i que, desconeixent-se els metalls, empressin llimes, raspes i borins per fabricar objectes de pedra!

II

M. VERGUETTE

Els periòdics del 15 i del 16 del mes passat donen compte d'un curiós incident ocorregut a Glozel durant les excavacions empreses per la Comissió nacional.

Relatam l'incident tal com el conta M. Van Gennep en el *Mercur de France*, «orgue oficial de Glozel i el seus voltants».

Un jove provà de penetrar en el camp de les excavacions. El Dr. Morlet li pregà d'anar-se'n; va saber, després, que era un tal M. Verguette, empleat al laboratori de Clermond-Ferrand, el qual durant una conferència havia exhibit falsificacions fetes per ell afirmant que no era difícil de transformar un camp en estació prehistòrica.

El jorn mateix d'ésser tret del camp va excavar sense autorització del Dr. Morlet ni dels Fradin, essent advertit del Dr. Tricot-Royer.

M. Verguette afirmà durant una discussió amb els membres de la Comissió el seu dret a fer falsificacions amb la finalitat de demostracions científiques.

A l'hora de dinar M. Verguette va remetre al jove Fradin perquè el trametés al Dr. Morlet un paquet que contenia uns petits gravats, molt ben posats per cert, amb aquestes paraules: "Hommage de l'auteur"!!

Al dia següent fou retrobat M. Verguette quan la Comissió es dirigia a Puyronel prop de Ferrières. M. Van Gennep l'escomet demanant-li:

1er. Si tenia objectes falsos a la butxaca, a lo que respon que no, però que porta els elements per fer-los.

2^{on}. Si havia introduït objectes falsos en el camp de las excavacions. M. Verguette respon que no.

3er. Si n'havia aficat dins la cambra, estable, taller o granja dels Fradin.

Resposta: "Per qui em preneu vos?"

4.º ¿Coneixeu algú que n'hi hagi aficat?

Resposta: "Som un home d'honor!"

Diu M. Van Gennep que aquesta resposta venint d'un falsificador declarat és bastant divertida.

III.

Com diu M. Champion en el seu informe "cada obrer deixa sobre el seu treball una certa empremta personal..." No hi ha dubte. Es també clar que la majoria dels objectes de Glozel són fabricats amb objectes de metall i, per tant, producte d'una falsificació.

L'argument de les B de M. Salomon Reinach demostra que el falsificador ha d'estar en possessió de singulars coneixements de prehistòria.

Ara seria interessant de comparar els objectes de Glozel amb els palets que M. Verguette dedicà al Dr. Morlet.

ANDREU CRESPI

EL LABORATORI BIOLÒGIC - MARI

ANYS enrera havíem arribat a considerar—i amb nosaltres molts d'altres ciutadans aliens al conreu de les ciències biològiques i fins forans a la Ciència—com una institució absolutament ineficaç el “Laboratorio Biológico-Marino de Baleares”. L'inactivitat desplegada pels seus anteriors regents—poques i fràgils excepcions podríem esmentar—deia ben pregonament el seu caràcter de càrrega inútil. Així ho degueren judicar les nostres corporacions oficials—Diputació i Ajuntament—al decidir retirar-li la seva respectiva subvenció.

El Laboratori, de fa poc traginat a “S'aigo dolça”, torna gaudir de la protecció dels pressuposts provincials i municipals, aconseguida no precisament per la seva iniciativa.

Actualment el nou estatge és objecte de fondes reformes, altrament ben necessàries, amb el fi d'agombolar decorosament l'important nombre d'estudiosos — sobre tot estrangers — que seguit seguit arriben a aquest reconet de la Mediterrània per recollir-hi materials i dades oceanogràfiques que s'enduen per estudiar a llurs laboratoris científicament confortables i per augmentar l'assortit de llurs museus.

Tenim entès que ja és començada l'edificació d'un pavelló dedicat als estrangers; i quan tota la construcció i reforma general sia enllestida caldrà emprendre la disposició i exposició adequada de totes les espècies recollides en les nostres aigües i així mateix l'instal·lació de l'Aquàrium on poguem, com antany els estudiants i el poble, observar activament, d'aprop i de viu en viu, les curioses i interessants escenes que l'etologia dels éssers marins ens permet d'admirar i d'estudiar.

Caldria també organitzar una “Secció de proveïment” de les espècies zoològiques i fotològiques més típiques i més útils a tots els centres oficials i no oficials d'instrucció secundària i primària que ho sol·licitessin; semblantment a com es fa amb els peticionaris forasters. Fora inversemblant i lamentable que en qualsevol Labo-

ratori o Museu estranger—alemany posem per cas—hi fossin representats i exhibits els *specimens* que es congrien i es troben en les nostres contrades marines, mentres ací no en servessim un exemplar de cada un!

No sabem que cada recolector sia pregat de deixar un “duplicat” de la col·lecció que hagi reunit. Fent-ho així aviat s’aconseguiria la possessió de tots el representants de la nostra halifauna i haliflora, de la mateixa faisó que—per la gentilesa del seus autors—es veu la biblioteca augmentada i valoritzada amb múltiples i diversos treballs monogràfics i d’especialització.

Tot plegat podria, si més no, desvetllar alguna novella i profitosa aportació cap el coneixement científic del mar o vers la seva explotació tècnica i racional.

* * *

Aquestes consideracions i d’altres que no exposem han ressorgit en nosaltres per la lectura recent del darrer treball ⁽¹⁾ del nostre ben-volgut company Sr. Navarro, actual director del susdit Laboratori. Diguem tot de passada que col·labora oficialment en les tasques del Laboratori el novell Ajudant En Miquel Massutí, l’assiduïtat i l’entusiasme del qual ens indueixen a esperar-ne quelcom substanciós i aprofitable.

Apressem-nos a dir que En Navarro és un treballador aciençat i constant. Des que es troba al front del Laboratori ha enviat al “Boletín de Pesca” (1925), unes notes anònimes sobre la sardina. El març de 1926 publicà la primera nota dels seus “Estudios sobre los clupeidos de Baleares” referents als estats joves de la sardina, ençant gairebé la bibliografia pel que toca a les espècies d’aquesta família ictiològica que sovintegen les costes de les Balears. Un any després apareixen impreses les “Observaciones sobre el Mar Menor (Múrcia)” que, si són continuades, ateses i aplicades, retrans un important aprofitament i rendiment a l’indústria pesquera d’aquella comarca.

A darreries de l’any publicà la segona nota dels “Estudios sobre los clupeidos de Baleares”, que és una veritable monografia de l’alatxa (*Sardinella aurita* C. i V.) el contingut de la qual volem

(1) Francisco de P. Navarro.—*Estudios sobre los Clupeidos de Baleares*.

II. *La alatxa (sardinella aurita C. y V.)*. Inst. Esp. de Ocean. Notas y Resúmenes. Serie II, n.º 21.

assenyalar breument per contribuir a la divulgació de la seva co-neixença.

L'Introducció comprèn les diagnosi d'aquesta espècie i de la sardina (*Sardina pilchardus* Walls), amb la qual es confosa tot sovint, i per evitar-ho en dóna els caràcters diferencials més fefaents. Sembla que malgrat l'esforç i les indicacions d'En Navarro els pescadors i patrons encara no es decideixen a destriar les sardinetes de les alatxetes, que anomenen conjuntament *alatxa de bolitx*.

Segueixen unes indicacions sobre la distribució d'aquesta espècie exclusivament mediterrània i la importància de la seva pesca. Sobretot a Argèlia, Tunis i Egipte, on se'n treuen a l'any mitjanament i respectiva 600, 700 i 2.500 tones. Pel que correspon a Mallorca hom veu, en les dades estadístiques de producció «escasas y de poca garantía» que l'autor presenta resumides, una minva de quasi la mitat de producció des de l'any 1922 al 1926 en el qual, diu, se'n recolliren 103.291 Kgs.; l'anyada de 1925 assolí només 77.156 kgs. La mitja anual és de 150 tones, corresponent a la badia de Palma prop del 75 p %.

L'autor, sens dubte per la mateixa inconsistència de les estadístiques, facilitades per l'Inspecció de Pesques de Balears, no tracta d'esbrinar les causes de tan notable diferència, les quals segurament no són sols d'ordre bionòmic, sinó més aviat de caràcter industrial i fins potser depenents del règim pluviomètric.

Hom comparteix amb l'autor la creença en un possible augment de la producció i rendiment de l'explotació si, tal com recomana, avui, en l'art de pescar, fossin practicats els mètodes més moderns i utilitzats els ormetjos més convenients. Caldria també una empena als industrials per mobilitzar llurs cabals amb el fi de destinar el sobrant del proveïment diari a la conserva i exportació.

La primera part, destinada a l'estudi de la posta i del primer període de creixement, conté dades precises sobre la reproducció —a l'estiu; la posta—de juliol a setembre, no lluny de la costa i que dura en cada femella, segons Bounhiol, una quinzena de dies, però pot ésser deturada per les pluges autumnals; el desenvolupament larvari rapidíssim: tres o quatre setmanes; la metamòrfosi al final de la qual les alatxetes mesuren 3. 3 cms., le escates ja són formades i la conformació somàtica general és la definitiva; la primera emigració hivernal, allunyant-se una mica de la costa, superficialment i en fondària, per mor del refredament de les aigües superficials properes a la costa, les diferències qualitatives i quan-

titatives en els éssers planktònics dels quals s'alimenten i pels canvis de la salinitat (aquesta primera hivernada queda assenyalada per sempre en les escates); i la immigració o retorn a les regions costeres una vegada passat l'hivern: aleshores les aletxetes, encara immadures, mesuren 12-14 cms.

La segona part és dedicada als adults. Aquests passen tot el bon temps, març-octubre, en la badia; creixen activament; s'acompleix la maduració sexual que és completa en les alatxes d'un any i mesuren 15-17 cms.; ponen, es proveeixen de reserves greixoses, i quan arriba el mal temps se'n tornen mar endins, retorna l'inactivitat, es detura el creixement i altra ratlla d'hivernada en les escates. I així anant i tornant, esmerçant el bon temps en reproduir-se i aprofitant el mal temps i les circumstàncies desfavorables per a dedicar-se a viure en tranquil·litat i repòs gairebé absoluts—encara que ignorem on són i com ho passen—s'escolen un parell d'anys de la vida breu, però activa i ordenada, d'aquest peixet tan modest com els seus consumidors. Durant la quarta hivernada la majoria dels individus moren, als tres anys i mig d'existència i als 25-27 cms. de talla mitja.

Més endavant es remarca que el dimorfisme sexual pel que fa a la talla no és tan accentuat com Bounhiol pretén, encara que també les femelles d'ací duen vantatge als seus companys.

La preparació i reconeixement de la *Sagitta* (l'otolit major, generalment, dels peixos) no ha retut gaire bon resultat en la determinació de l'edat, càlcul del creixement i dimorfisme sexual, ço que en altres peixos (anguila, anxova, sardina, etc.) és tan eficaç i segur en la comprovació d'aquestes dades.

En la tercera part analitza primer els caràcters de les branquispues (menuts apèndixs branquials) provistes de dentetes sols visibles al microscopi, en les alatxes grosses, de 10 cms. en amunt, i a continuació detalla els grups d'éssers planktònics, no dels més petits, dels quals es nodreix l'alatxa: copèpods, larves de crustacis, ouets de peixos, bocins de pòlips pelàgics i algunes peridínies. Mai no ha trobat, en el contingut del tub digestiu, diatomàcies; però això manca constatar-ho en les estacions durant les quals el fitoplànkton és més abundós.

Completen i il·lustren les descripcions nombrosos quadres, curves i figures.

En conjunt, una aportació original als estudis bionòmics de la Mediterrània, sense oblidar, però, el caire econòmic, productiu, que

una indústria alatxera ben organitzada i instal·lada podria aconseguir entre nosaltres.

* * *

L'Oceanografia espanyola és jove. La "Gaceta" del dia 3 de novembre de 1906 creava el "Laboratorio Biológico-marino" de Balears (el primogènit d'Espanya, per bé que a Santander ja tenia la seva "Estación"). El Prof. Odón de Buen el 1er de Maig de 1908 n'anunciava l'instal·lació i l'inauguració. Compta doncs, avui, vint anys de vida. Ens apar, des que el coneixem, com un jovençà que hagués mal emprat bona part de la seva existència i de la seva potència. Algú més documentat que nosaltres en podria refer l'història—no és indispensable esperar les noces d'argent. I algú altre podria redreçar-la i infondre-li orientacions més fruitoses.

Si aquelles proposicions que deixam escrites més amunt i aquestes indicacions que acabem de fer—no gaire ambicioses—us arriben, amic Navarro, voldriem que les acceptéssiu com una demostració senzilla i sincera de la nostra creença en la eficàcia de la vostra laboració intensiva i efectiva.

FRANCESC DE SALES AGUILÓ

EL NOSTRE ESTAT SANITARI

TRACTAREM sobre unes quantes estadístiques comparatives de Balears i Palma amb les diverses nacions i ciutats, procurant senyalar els principals errors que poden contenir i les principals veritats que creim que manifesten, i, més que pel nostre jutjament, pel de tots, apreciarem per lo que serveixen les lliçons que ens donen o els vitals problemes que ens plantegen.

No és un treball definitiu ni complet. Es una espècie d'avenç de l'estudi estadístic sanitari de la "nostra terra" que, baix un pla de conjunt, fa sis anys emprenguérem, i del qual, sempre amb el subtítol de "Lluita contra les malalties evitables" n'hem anat mostrant una partida de fragments.

Hem procurat la màxima simplificació, reduint a mapes o gràfics l'infinitat de números emprats en els promedís (a) i igualment ens hem limitat a parlar de les malalties infeccioses que representen els més característics índexs sanitaris.

LES MALALTIES PESTILENCIALS

En qüestió de malalties pestilencials podem estar ben satisfets.

Fa temps estam lliures de les incursions de les tres capdals pestes exòtiques—pesta, còlera i febre groga—de les quals la pesta i el còlera segueixen originant els mateixos estralls d'abans entre els països incivilitzats (a l'India es moren per terme mig, anualment, 431.000 individus de pesta i 355.000 de còlera).

La pigota, que a principis de segle ens causava un nombre

(a) Totes les comparacions que establirem se fonamenten damunt 22 enormes taules comparatives de les diverses nacions i ciutats i 23 grans mapes, que, com es comprèn, no poden figurar en aquestes planes, tot lo qual, emperò, està a la disposició de tothom en el "Instituto Provincial de Higiene de Balears", carrer de la Concepció, 98.

regular de defuncions, fa una partida d'anys que no ens n'ha produïda cap, no obstant el seguir regnant a una partida de països, com a la Península ibèrica i causant ferests estralls entre negres o indis.

El tifus exantemàtic i el tifus recurrent—malalties de la brutor i de la misèria—que originaren mil·lions de víctimes a l'acabament de la guerra i sofreixen endèmicament vàries nacions (entre elles Espanya i Portugal) no estan registrades en l'història mèdica de Mallorca (b).

LES PRINCIPALS MALALTIES INFECCIOSES

Coqueluche, diftèria i escarlatina (c).—Respecte a aquestes tres malalties la nostra posició no pot ésser més excel·lent. Balears i Palma, a més d'estar situades en primer lloc respecte de les províncies i capitals d'Espanya, figuren entre els endrets de menor mortalitat del món.

Rosa (c).—Balears ocupa un lloc quasi mitjà dins les províncies d'Espanya i presenta una de les mortalitats més fortes del món. Palma va bastant darrera les 49 capitals espanyoles i mostra també una de les majors mortalitats mundials.

Grippe.—Es curiós el fet que tant a Balears com a Palma la seva mortalitat és exactament igual a la de la rosa. No citam comparacions sobre aquesta malaltia donat que, sense conèixer-ne la causa, d'un moment o d'un lloc a altre sofreix grandíssimes i súbites variacions. No per això deixam de considerar-la l'infecció aguda més temible. Recordem el 20.000.000 de morts en 1918-1919 (l'epidèmia més feresta de tota la història) i els rebrots que de tant en tant origina, que a cap moment podem estar segurs de no tornar tenir un l'endemà funest.

Paludisme.—Abans, a Mallorca i Palma produïa una mortalitat

(b) Tampoc tenim lepra, que, com se sap, existeix a varis paratges del llevant i migdia d'Espanya. La única malaltia de la brutor i misèria que se troba a Mallorca és el tracoma, havent-se inclòt per recent Reial ordre la nostra regió entre les zones tracomatoses. Sobre aquesta malaltia sí que precisa efectuar lo primer un estudi estadístic rigurós en comparació amb totes les províncies d'Espanya, per veure si realment estam al costat de Jaén, Granada, Almeria, etc., o si no més la lluita té raó d'existir aquí per *trop de zèle*, justificadíssim per expulsar aqueixa única màcula, encara que fos poc marcada, però desvirtuadora de la patent de relativa netedat que per tots els altres conceptes ens tenim guanyada.

(c) En tot lo referent a la coqueluche ens basam en els promedís dels anys 1921 a 1926. En la diftèria, escarlatina i rosa ens referim, per les províncies i nacions, als anys 1921-1926 i per les ciutats als 1919-1926.

considerable. Basta recordar la desolació que originava a Sant Jordi, la Pobla, Muro, Alcúdia, etc.

En els països tropicals és sabut que constitueix encara una de les majors plagues, si no la major.

En l'actualitat, Palma presenta una proporció exígua i Balears petita, però pel nombre d'invasions que anualment causa a algun endret—a la Pobla 700—és una malaltia ben digna de tenir en compte.

Tifoidea (d).—Balears ocupa el lloc 10 entre les províncies d'Espanya, però en els mapes d'Europa o mundials quin paper fa! Quasi totes les nacions tenen xifres molt o moltíssim més baixes i únicament les mostren més altes el Japó, Itàlia, Espanya, Portugal i Chile.

Palma va regularment davant el conjunt de les 49 capitals espanyoles, encara que en el promedi de 1900 a 1921 ocupa el lloc 22 i amb relació al món figura entre les ciutats d'altres xifres, *tenint-les més altes solament una sèrie de poblacions russes, italianes i espanyoles*. Sobre el mapa d'Europa la tifoidea mostra, en general, bastanta predilecció pel llevant i mitjorn, i sobre el d'Espanya es remarca, encara que en bastantes més excepcions, la mateixa regla. Si és veritat que aqueixa malaltia guarda certa relació amb la latitud, és menys indubtable que les cartes se calquen molt millor amb el grau de progrés o endarrament dels pobles. Ho prova, apart de que amb el Sur és el llevant d'Europa lo més atacat, que hi ha moltes excepcions a la regla del clima, i, sobretot, que es pot fer l'excepció—i tantes com es vulguin—a voluntat. Basta que dins un país de gran mortalitat tifòdica es sanegi una població qualsevol (canalització i depuració d'aigua i clavegueres) perquè en ella tot d'una baixi grandíssimament l'expressada mortalitat.

Tuberculosi (e).—Sobre la pesta blanca Balears és el n.º 22 entre les províncies, encara que la mortalitat del conjunt d'Espanya sia regularment major, i amb relació a les nacions es troba en lloc mitjà. Palma té molt menor proporció que les capitals espanyoles, i respecte de les capitals mundials apareix amb xifres baixes entre les mitjanament situades. En una malaltia en la qual hi entren tants de factors, i d'ordre social, és difícil veure a primera vista les seves predileccions. No obstant, es remarca que presenten les xifres més baixes allà on han emprès la lluita antituberculosa seriosament:

(d) Comptam per les províncies i nacions des dels anys 1920 al 1926 i per les ciutats del 1919 al 1927.

(e) Promedis de 1922-1926 per les províncies, de 1920-1926 per les nacions i de 1923-1927 per les ciutats.

entre les nacions, Nova Zelanda, Dinamarca, Estats Units, Anglaterra i Gal·les i Escòcia, i entre les capitals, les nordamericanes, daneses, holandeses i angleses.

Sífilis.—Xifres d'aquesta altra calamitat social resulta molt difícil obtenir-les i, per consegüent, comparar-les. En aquest país no se'n fa quasi absolutament cap declaració i les morts que produeix figuren amb distints noms d'afeccions banals o malalties locals. Provisionalment se la deu situar, com es fa a la majoria de llocs, al nivell de la tuberculosi.

Les nostres malalties infeccioses més característiques, segons la mortalitat que ens causen, de major a menor, formen el següent quadre (f):

BALEARS		PALMA	
Tuberculosi	121	Tuberculosi	120
Sífilis.	121 ?	Sífilis.	120 ?
Tifoidea	18'1	Rosa	23'1
Grippe	12'5	Grippe	23
Rosa	12'0	Tifoidea	15'0
Coqueluche	2'2	Coqueluche	2'2
Paludisme	1'7	Escarlatina.	2'1
Escarlatina.	0'1	Paludisme	0'3

Apart de la *grippe*, que pel seu desconeixement i grans variacions consideram com un perillós interrogant, tenim en primer terme, i com a gegants, la tuberculosi i la sífilis; en segon terme, i en alt grau, la tifoidea i la rosa; i en tercer lloc, de més petita importància, la diftèria, coqueluche, paludisme i escarlatina.

Si a més de tenir en compte tot lo anteriorment expressat posam en uns quadres les mortalitats infeccioses d'Espanya i de les seves capitals per un costat, i per l'altra del conjunt de les nacions i ciutats més avançades, veurem quina és la nostra posició respecte l'Estat del qual formam part i del món més progressiu, indicant-nos al propi temps quines són relativament les infeccions que patim en major grau:

(f) Totes les xifres representen el nombre de defuncions per 100.000 habitants. Les del paludisme es refereixen al promedi 1922-1926 per les Balears i al 1923-1927 per Palma. Les de les altres malalties són els mateixos promedis indicats en les anteriors notes.

Espanya		Capitals espanyoles		Nacions avançades		Ciutats avançades	
Tuberculosi	156 (g)	Tuberculosi	242	Tuberculosi	114	Tuberculosi	117
Tifoidees	25'8	Tifoidees	28'2	Coqueluche	10	Rosa	7
Rosa	22'5	Rosa	16'9	Rosa	6'6	Diftèria	7'1
Diftèria	9'9	Diftèria	10'0	Diftèria	5'5	Coqueluche	6'3
Coqueluche	7'5	Coqueluche	4'8	Tifoidees	4'0	Tifoidees	2'2
Escarlatina	2'1	Escarlatina	2'6	Escarlatina	1'6	Escarlatina	1'9

Relativament a Espanya, excepte de rosa a Palma, en tot lo demés guanyam al conjut de províncies o capitals. I comparant província per província, o capital per capital en les tifoidees, estam en primer terme respecte a la coqueluche, diftèria i escarlatina; i en tifoidees, tuberculosi o rosa ens trobam en segon o tercer, però sempre per davant del lloc mig. Contràriament, la nostra comparació amb el món no resulta favorable. Guanyam qualque cosa en coqueluche, diftèria i escarlatina, malalties de xifres baixes en el món i aquí; perdem una mica en tuberculosi, ens trobam en bastant mala situació respecte rosa i en pèssima, respecte tifoidees, malalties de xifres altes aquí i baixes, en canvi, sobretot la tifoidea, en el pobles avançats. L'ordre de relativa importància de les nostres infeccions ve a ésser: tifoidea, rosa, tuberculosi, diftèria, coqueluche i escarlatina.

Però fins ara hem comptat com si les nostres xifres de mortalitat infecciosa fossin realment vertaderes, quan, com sap tothom, tota l'estadística espanyola peca excessivament per defecte! Doncs bé, si les nostres xifres fossin les vertaderes, no creuen els lectors amb mi que la nostra mortalitat per tuberculosi i particularment per rosa i tifoidees sobrepassaria d'una manera alarmant la dels pobles cultes i que la diftèria, escarlatina i coqueluche pujarien fins a mostrar xifres per l'estil si no majors?

Cal tenir en compte, al considerar les pèrdues per causa de les malalties infeccioses, a més de la mortalitat, la morbiditat, o sia el nombre de malalts que originen. Tot el temps que s'està malalt es deixa de guanyar i, en canvi, es gasta, havent-hi infeccions les quals efectuen el seu major dany per la cronicitat, i gran nombre de les tares dels adults—renals, hepàtiques, cardíques, respiratòries; sorderes, cegueres, bogeries, etc., no són sinó relíquies d'anteriors malalties infeccioses. I encara la morbiditat mereix la supremacia perquè no és sobre el coneixement de les defuncions, sinó sobre

(g) Totes les cifres d'aquets quadres expressen el nombre de defuncions per 100.000 habitants i els promedys anyals són els esmentats en les notes anteriors.

els dels malalts i portadors—que quan més prompte es coneixen, millor—que es deu basar tota la profilaxi. Però en presentar estadístiques de morbiditat sí que no hi ha que pensar per ara en aquest país nostre.

NATALITAT, MORTALITAT I EXCEDENT DE NATALITAT

Així, en definitiva, resulta que les xifres que expressen d'una manera més completa i exacta la situació sanitària són les dels totals de la natalitat, mortalitat i excedent de natalitat:

	Balears 1922 - 1926	Espanya 1925	Palma 1922 - 1926	Capitals espanyoles 1922 - 1926
Natalitat per 1.000 habitants	21'6	29'3	20'3	26'8
Mortalitat id. id.	15'1	19'4	17'2	21'9
Exc. natalitat id. id.	6'5	9'9	3'1	4'9

	Balears 1925	Nacions avençades 1925	Palma 1924 - 1927	Capitals avençades 1924 - 1927
Natalitat per 1.000 habitants	21'2	21'7	20'6	15'2
Mortalitat id. id.	14'2	10'7	17'0	10'4
Exc. natalitat id. id.	7'0	11'0	3'6	4'8

Natalitat.—Balears i Palma són, relativament a Espanya, la tercera província i capital de menor proporció, i respecte a les nacions i ciutats més cultes, Balears està en mitjan lloc i Palma regularment per davant, degut a la gran baixa de la natalitat en les capitals europees.

Mortalitat.—Anam regularment per damunt Espanya, resultant —lo qual és la nostra major victòria—que som la primera província i la quarta capital de menor mortalitat; i, relativament al món, Balears té una regular major mortalitat, i Palma—que mostra aquí sa major derrota—té una xifra excessivament crescuda únicament sobrepassada per les capitals espanyoles: 17 per 1000, que és el promedi de 1924-1927, és una xifra escandalosa que ens separa diametralment de les ciutats cultes d'Europa, el promedi de les quals és sols 10'4.

Alarma més, encara, observar les curves del moviment natural de la població a Balears i Palma durant els 28 anys del present

segle. Ens diuen que la mortalitat i natalitat baixen, encara que en els darrers anys es noti alguna milloria. Però el fet que els matrimonis no baixin amb la natalitat, que les curves de natalitat i mortalitat vagin molt a prop, havent-se topat a Palma, indica un perill molt gran. Per altra banda, el creixement de la nostra població, segons l'excedent de natalitat, resulta bastant més escàs que el del conjunt dels diversos països (vegi's els darrers quadres).

La nostra bona posició en relació a Espanya creim que es deu —repetim lo expressat l'any 1924 ^(h)—al nostre millor clima, major netedat i més bona posició econòmica general dels nostres insulars. Però, precisament, si vivim en aquestes condicions favorables, és perdonable que ens trobem fortíssimament endarrerits al costat dels països cultes, de clima molt més dolent que el nostre i dels quals una partida s'hagueren de refer totalment després de la guerra?

No clama tot això ben fort, fort de tot, expressant la necessitat de posar en pràctica un pla de millorament sanitari, cercant per tots els medis augmentar la natalitat i disminuir la mortalitat, i sobretot, en la capital? En efecte, vegem la seva comparació amb el total de Balears. En tuberculosi, tifoïdes, escarlatina, coqueluche i diftèria manifesten nivellades xifres; Palma té menys paludisme, però presenta molta més rosa, un poc menys de natalitat, regular major mortalitat i un excedent de natalitat més petit. I si pensam que en la actualitat en els països ben civilitzats les capitals apareixen més sanejades que els conjunts dels països, quin concepte ens deu merèixer la nostra?... Creim que s'evidencia ben clarament que sols de nom se la pot considerar la capital de les illes.

EMILI DARDER

(h) *Les causes del nostre atras sanitari*. Conferència pronunciada a "L'Associació per la Cultura de Mallorca".

LLETRES VALENCIANES

CONTINUAREN les conferències a la Societat valencianista "Lo Rat Penat" sobre "La geografia i geogènia de l'horta de València" a càrrec dels senyors Gòmez Serrano, Peris Fuentes, Guinot, Gimeno Miravila i Burriel; però heus ací que des de les columnes de "El Mercantil Valenciano", es feren acusacions de sectarisme obscurantista contra la Societat i alguns conferenciants per part del director del periòdic senyor Peris Mora i un altre senyor que signà "Cazalla"; retrucà el senyor Peris Fuentes des de "Las Provincias" i a poc s'enverinà l'aspecte del tema convertint-se en apassionant polèmica. Des de "La Voz Valenciana" Eduard M. Ferrando i des d'altres periòdics meritíssims escriptors cridaren al seny dels polemistes. Fou en va. El senyor Peris Mora va perdre els estreps i acabà dient de Jaume I que fou "un parricida, un sacrílego, un lujurioso desenfrenado, un calzonazos, un analfabeto, un mal rey a quien Clío no perdona sus crímenes. ¡Glorificar a un hombre de peor condición moral que los desgraciados reclusos en San Miguel de los Reyes!"

Amb tot això restà ben patent que "El Mercantil Valenciano" no s'interessava per averiguar el que es debatia sinó que l'ofegava un sectarisme pitjor que el que hi semblava veure a la Societat valencianista.

Per fortuna hi ha un altre fet que ens obri els ulls a més elevats panorames espirituals. L'"Asociación de Amigos de Luís Vives" creada amb motiu de la concessió de la càtedra del mateix nom, constituïda fa poc, ja està treballant en les versions de les obres del filòsof. Es pensa fer una edició crítica, monumental, a dues columnes i dos idiomes, i un altra de resums, de forma i tipus de manuals.

Quan aquest treball es publiqui ja s'haurà inaugurat la *Segona Taula de Poesia*, convit anual que fa un grup de poetes recollint i presentant dactilografiats els versos escrits durant l'any en llengua vernàcula. Cadascú els exorna a plaer amb luxosa o modesta car-

peta que s'ofereix en venda. L'any passat fou un veritable acon-teixement. Es veneren vuit centes pessetes d'originals i donà peu a la naixença de la revista "Taula". Enguany hi figuren Almela, Bayarri, Artola, Salvador, Thous, Verdeguer i Navarro-Borràs.

S'han publicat: Una monografia escrita per Mossen Betí Bonfill "El pintor cuatro-centista Montoliu", Societat Castellonense de Cul-tura; "Poesies", per Manuel Peris Fuentes, Societat Valenciana de Publicacions i "Foc i Flama", poesies de J. M. Bayarri, Consell Valencià de Publicacions, (Chapí, 12).

Prompte se celebraran els "Jocs Florals" de "Lo Rat Penat". Serà mantenedor En Vicent Gay. Reina de la festa la senyoreta Sara Benicarló: no sabem encara el poeta. Això no ha d'estranyar a ningú. La clàusula del cartell diu que "el poeta premiat amb la flor natural triarà la reina de la festa *seguint la costum establida*". I quina és eixa costum? Senzillament que la tria la Societat. Creim que més eufemisme... Què costaria crear un premi per al poeta—rosa d'or, medalla, etc.—i suprimir eixa clàusula?

E. NAVARRO - BORRÁS

RECULLS DE FORA

Sobre l'admirable llibre de Mr. i Mrs. Byne "Majorcan Houses and Gardens" publicà Ricardo Baeza un article a "El Sol" reproduït per alguns diaris locals i en el qual es fan justes remarques sobre l'arquitectura civil de Mallorca.

* * *

L'eminent arquitecte Le Corbusier ha visitat Madrid i Barcelona on ha donat algunes conferències. Ha explicat sa peculiar manera de construir, en la que dóna capital importància a les relacions geomètriques i bandeja l'ornamentació.

* * *

Per l'interés que té reproduïm a continuació un fragment de l'article d'Almela i Vives a "Taula de lletres valencianes" del mes d'abril sobre "Un llibre de sermons vicentins".

«El senyor Sanchis Sivera va trobar a l'Arxiu de la Catedral un volum amb els sermons esmentats, els ha transcrit, els ha anotat i—amb la competència que tothom li reconeix—els ha posat un pròleg amb moltes dades que fixa perfectament la vàlua de l'obra que fa poc s'ha publicat.

Les persones a les quals interessa la magna personalitat de l'apòstol valencià deuen obrir el llibre, des del qual el veuran d'aprop, amb la seva fortíssima educació i amb el seu fervor prosselitista. I diem "d'aprop", perquè aquests sermons, per diverses circumstàncies, fan pensar en la possibilitat d'haver estat escrits directament pel Sant. Més probable és, però—segons el senyor Sanchis Sivera—que foren escrits per una persona acostada a aquest i prou ben dotada per no caure en alteracions d'altres sermonaris.

Per això parlàvem d'un esdeveniment de grandíssima importància per a la cultura valenciana.

I seria injust ometre que aquest esdeveniment cal agrair-lo a la munificència de l'"Institució Patxot" que tant ha fet i tant farà per la cultura catalana en un mecenatge que, com altres mecenatges, honora Catalunya i ens agradaria vore imitat en altres bandes. La primera pàgina d'aquesta dedicatòria: "A l'espiritualitat de València, ofrena de serenor empordanesa. R. Patxot i Jubert".

Bella ofrena! Perquè el llibre, a més, és un esplèndid volum en quart de més de quatre-centes pàgines, amb impressió correcta, amb formoses làmines i amb nobles marges».

* * *

Als Jocs Florals d'enguany a Barcelona obtengué la Flor natural En Josep Estadella per la composició "Petits poemes nocturnals". Guanyà l'Englantina "Desolació" d'En Joan Arús i la Viola "Col·lotge blau" de Josep Estadella. El premi extraordinari dels mantenedors fou per "Ritmes" de N'Agustí Esclassans. El premi Fastenrath s'adjudicà al llibre "La filla d'En Tartari" d'En Joan Santamaria i el premi Concepció Rabell a "La Caravana" d'En J. Millàs-Raurell.

* * *

El diumenge 13 d'aquest mes tingué lloc a Sitges un important acte d'afirmació avantguardista. Es va postular un nou classicisme i s'esplanaren disertacions sobre l'art modern, superrealisme, deportes, maquinisme, etc., a càrrec d'"Els set": Salvador Dalí, Josep Carbonell, J. V. Foix, Magí A. Cassanyes, S. Sánchez-Juan, Lluís Montanyà i Sebastià Gasch.

* * *

A Madrid s'ha celebrat una exposició del llibre alemany organitzada per la revista "La Gaceta Literaria" qui ha dedicat el número del 1er del corrent a dita exposició.

E L S L L I B R E S

"EL HOMBRE QUE SE DESCUBRIÓ A SI MISMO",

per Mateu Cladera Palmer.

No són en tan gran nombre els llibres que surten de les imprentes mallorquines, perquè pugui considerar-se la nostra illa com un centre definit de producció literària, ni molt menys com una terra de renaixença cultural.

L'aparició d'un volum imprès a Mallorca o, més exactament, d'un volum degut a un escriptor insular, pot dir-se que és, pel contrari, quelcom excepcional i gairebé insospitat. Ja es comprendrà, doncs, que només l'anunci de l'aparició d'un llibre (sia escrit en la nostra o en una altra parla) d'algun mallorquí, a nosaltres, que voldríem veure una indiferència menys letàrgica vers la literatura, sia de la manera que sia, ens obri el cor, com qui diu, i ens ompli d'inquietuds i estímuli el nostre interès. Que llavors el nou llibre no ompli del tot les nostres aspiracions o deixa de satisfer-nos plenament, ben mirat no és cosa que en definitiva ens afebleixi els desitjos de que se'n publiquin més i amb més freqüència. Si voldríem llibres millors o més acabats, no oblidem que ells, a fi de comptes, com totes les obres mestres o les produccions perfectes, mai no han sorgit d'enmig de les multituds abúlques, indiferents a la literatura o a la bellesa, ni de les intel·lectualitats decadents i inactives o sols potencialment aptes.

En Mateu Cladera Palmer, a qui coneixiem per altres llibres que en breu temps ha publicat, segurament deu compartir el nostre criteri, de no avenir-se a la quietud a què hem al·ludit més a dalt, i en possessió de condicions literàries que fora injust negar-li, arrossegat sens dubte per una amor franca i sincera cap a les lletres, acaba de decidir-se a publicar un nou volum, acuradament imprès a la Imprenta Reus de Felanitx, que a no ésser amb un criteri rigurós i excessivament sever, que no mereix ni el fons de l'obra ni l'intenció de l'autor, podem deixar d'elogiar com cal.

Voldríem, naturalment, que en "El hombre que se descubrió a sí mismo", l'autor, vencent la seva predisposició eruditiva, sempre perillosa en la novel·la, hagués suprimit algunes digressions literàries que posades en boca de certs personatges ens resulten una mica forçades i ens allunyen del fil de l'obra i, per consegüent, li fan perdre interès. Però aquest defecte, molt propi de la inexperiència o manca de malícia d'un autor novell, queda compensat amb excés per l'amenitat del conjunt del llibre, en les pàgines del qual vessen idees nobles i paràgrafs bellíssims que enalteixen i honoren el seu autor.—F. V. B.

FORMANT part de la *Col·lecció Popular Barcino* ha aparegut el segon volum de la *Història dels Descobriments Geogràfics* del nostre amic Gonçal de Reparaz (fill).

Comprèn aquest volum els principals descobriments dels segles VI al XIII, entre els quals figuren el primer d'Amèrica duit a terme pels normands en el segle X i els viatges a l'Orient de Marco Polo i Ibn Batuta que apareixen encara avui als nostres ulls més que com a fets reals, com a rondalles fabuloses.

L'estil del llibret és planer i fuig sempre del to doctoral; això fa que no esdevingui àrida la seva lectura, com ho podria fer suposar el tema tractat, sinó que, al contrari, es llegeixin els documentats relats que conté amb un interès igual al que desperta la més interessant sèrie d'aventures imaginàries.

HA sortit el tom tercer de les obres completes de Marian Aguiló, que edita la "Il·lustració Catalana".

El tom esmentat comprèn "Vària", Embriaguesa" i "Llibret de Consells" i no desmereix gens dels anteriorment publicats.

L' "Enciclopèdia Catalunya" ha publicat el tom sisè de la seva col·lecció.

Marcel Chevalier, l'eminent geòleg francès, professor de la Sorbona, és l'autor de la nova obra que té per títol "El paisatge de Catalunya", presentada amb multitud de gravats, mapes i esquemes geogràfics que, units a la seva literatura, la fan per demés interessant.

L'obra, sense comptar la Bibliografia i el Pròleg, està dividida en onze capítols i consta de duescentes pàgines.

SEMBRANT ARREU

Recull de peces oratòries pronunciades en festes i actes solemnes de Catalunya per lo Il·ltre. Sr. D. Jaume Collell i Baucells

AQUEST llibre publicat amb motiu de les noces de platí de Mn. Collell amb la literatura, per iniciativa i a despeses d'En Francesc Cambó, és dels qui mouen a l'entusiasme i comuniquen la calda cordialitat motora de l'autor en sa vida de doble apostolat religiós i patriòtic. El seu lema *Pro aris et focis*, per l'ara i pel fogar, bé ho patentitza. En el llibre *Sembrant arreu* s'hi han acoblat els parlaments pronunciats per l'autor des de la seva trona civil, com diu amb ingeni a la dedicatòria.

La prosa robusta i ben cisellada revela un tremp de fort escriptor qui amb sa vasta i intensa carrera ha guanyat una rellevant i representativa personalitat dins el camp de les lletres catalanes.

Company de Mn. Cinto Verdaguer i pertanyent com ell a l'*Esbart de Vich*, qui feu sa naixença a la simbòlica Font del Desmai, deixeble directe d'En Marian Aguiló, del qual cita amb delectança varies vegades els famosos versos:

*Poble que se llengua cobra
se recobra a si mateix,*

està en singulars condicions per conèixer detalls d'una època ja llunyana per molts

de nosaltres i les planes que dedica a En Verdaguer tenen l'emoció que es desprèn del cronista fidedigne qui ha presenciats els fets que va narrant. Tot el llibre és interessantíssim i dóna la sensació de quelcom sà i optimista.

L'amor a les terres pairals, a la llengua de Ramon Llull i Sant Vicents Ferrer hi és manifestada d'una manera encesa, i està dit tot en forma que a voltes vol ésser casolana i sempre efusiva.

Agraïm l'exemplar rebut en aquesta Redacció i recomanem l'obra als nostres lectors.

ALMANACH OCCITAN 1928

BELLA mostra de la literatura dels pobles d'Oc d'una àrea geogràfica molt extensa i que integren provençals, auvernesos, gascons, llenguadocians, llemosins etc., apart dels catalans, compresos per l'origen de llur llenguatge dins aquesta gran comunitat. L'acció occitana per molts ha estat una revelació. Sabíem dels Jocs florals de Tolosa (enguany celebrats recentment amb l'assistència del mariscal Joffre i el bisbe de Perpinyà Monsenyor Carselade), però l'esplet magnífic de la poesia autòctona del Migdia de França després de Jasmin i Mistral no s'era prou manifestat fins a poc temps.

Dins l'*Almanach Occitan* d'enguany hi trobam clara preferència pels temes rurals, tractats amb gran sinceritat i delicadesa poètiques. Els matisos dialectals no són tan forts que puguin trencar l'íntim nexa que els enllaça. Es veu que és preocupació dels occitans l'unitat de grafia que tant ajudaria a la comprensió i sobretot a l'aprenentatge de la llengua d'Oc.

A més de poesies i treballs en prosa hi figura un drama líric en tres actes de Miquieu Camelat i una comèdia de Dambielle.

Aquest *Almanach* i la revista *Oc* demostren una important florida poètica i tenen un sentit de totalitat de les terres occitanes. La poesia catalana hi és àmpliament representada, havent-hi el sonet *Sacrifici* d'En Gabriel Alomar.

Fa poc la revista de Sitges *L'Amic de les Arts* dedicà un número a estudiar la literatura de les braves gents del Migdia de França i tot augura que l'interès que desperta serà més viu com més anirà.

S'HA publicat per la col·lecció de contes i novel·les de «La Nova Revista» un tom «Cartes de lluny» de Josep Pla. Sembla que en aqueix volum el càustic i famós escriptor ha atemperat quelcom les originalitats massa crues.

HA aparegut un tom de «Fulls de Dietari», tria de treballs publicats a «La Publicitat» per Carles Soldevila posant un comentari agut i intel·ligent a l'actualitat periodística o esdeveniment literari de l'instant. La tasca objecte de la tria s'és realitzada quotidianament durant onze anys, havent-hi «Fulls» traduïts de l'antiga «Publicidad».

LA «Fundació Bernat Metge» ha lliurat als subscriptors el volum XXXII, *Poesies de Catul*, traduïdes acuradament i adaptant-se en tot a l'original, per Joan Petit i Josep Vergés.

S'ha editat per comptes de l'Estat el *Catálogo de Obras en lengua catalana impresas desde 1474 hasta 1860*, treball d'En Marian Aguiló premiat per la Biblioteca Nacional de Madrid.

L'«Editorial Catalana» ha publicat el *Gitanjali* (Cançó d'Ofrena) de Rabindranath Tagore, versió de Ventura Gassol i J. Carner Ribalta.

HEM vist el primer número de «Montesión» Revista Mariana, publicada per la Congregació de Maria Immaculada i Sant Lluís d'aquesta ciutat.

«Montesión» té excel·lent presentació i està editada amb pulcritud i gust. Consta de vint pàgines i hi hem llegit treballs de vertader interès, com són, per exemple: l'article de presentació; «Ciudadana», en mallorquí exquisit; «Bon dia Verge Maria» i altres.

El sumari del número esmentat és el següent: «Con la visera alta», per «La Redacción»; «Ciudadana» per Critil; «Florilegio Mariano», per Amadís; «Hospitalitat» per A. J. A.; «En el pecho y en la boca», per Arialdo; «La Educación y el Estado», per Enrich; «De la formación del carácter», per Oziel; «Bon dia Verge Maria», per M. A. F.; «Excelencia social de la Iglesia», per Feisol; «A la luz de la Verdad», per Belarmin; i «Auras de Congregación».

Felicitem els redactors de «Montesión» i desitjam llarga vida a la revista.

HEM rebut el periòdic quinzenal «Ca-ñostra», d'Inca, que reprèn sa publicació interrompuda fa dos anys i que edita el nostre bon amic i meritíssim treballador per la cultura popular En Miquel Duran. Li desitjam llarga vida i la saludam cordialment.

N O T I C I A R I

CONCERTS

Dos concerts per violoncel i piano a càrrec de Maurice Maréchal i Lucette Descaves ens donà l'“Associació de Cultura Musical” els dies 5 i 7 d'aquest mes.

No pecarem d'exagerats si deim que Maurice Maréchal és un dels millors violoncel·listes que hem sentit de tots els que hem escoltat en els concerts d'aquesta Associació. Posseix un bon arc, toca força ajustat i sap fer parlar el violoncel amb veus dolces i harmonioses.

La seva acompanyant Lucette Descaves mostrarà ésser una bona pianista, posseir un excel·lent mecanisme i saber-se emmotllar al seu paper secundari. Fou llàstima no haver pogut escoltar-la tota sola. De les tres parts dels concerts, una hauria pogut ben bé ésser de piano sol, els concerts haurien estat més variats, i sobretot en el cas de tractar-se d'un bon acompanyant, com la Srta. Descaves, més interessants.

Del primer concert sobressortiren la *Suite antiga*, de Caix d'Herlevois, el *Concert en si bemoll major*, de Boccherini, una de les tres peces dedicades a M. Maréchal per P. Gaubert, la *Guitarra*, de Moskowski i l'*Havanera*, de Ravel. Però on és pogué més preuar la vera qualitat dels artistes fou en la difícil *Sonata en fa major*, de Strauss, que digueren tots dos amb seguretat i una compenetració perfectes.

En el segon, sentirem per mil·lèsima volta la ja massa popular *Cançó índia*, de Rimsky-Korsakoff i la seriosa *Ària*, de Bach. Aquesta última, tocada un to més alt que de costum, ens sorprengué amb noves sonoritats degudes a repetides notes a l'aire. L'*Elegia*, de Fauré, fou una vera elegia de delicadesa. La *Sonata*, de Debussy, estranya com moltes de les seves coses, va posar a prova la bondat dels artistes i finalment en les *Tres peces populars*, de Falla, ens varen fer gaudir de música verament espanyola, harmonitzada amb la mà mestrivola que caracteritza aquest gran músic. Per correspondre als aplaudiments del públic, En Maréchal va tocar un parell de cançons franceses un xic embafadores.

En Maréchal ens ha agradat prou, però ens ha quedat la recança de no haver pogut sentir la seva acompanyant que ben bé s'ho mereixia.

* * *

Han correspost als concerts de l'“Associació Bach” els dos que la pianista Sra. Lili Ringer de Décsi donà els dies 19 i 21.

El programa del primer l'integraven obres d'èpoques i escoles ben diverses, mentre el segon tenia més unitat, per tal com Liszt n'ocupava dues parts senceres i la restant comprenia altres compositors també hongaresos.

Diguem tot seguit que les facultats de la Sra. Ringer s'adaptaren molt més a les òbres d'aquest darrer concert que a les del primer.

Es tracta, en efecte, d'una executant formidable quant a la quantitat de so que treu de l'instrument, la qual cosa, junt amb un mecanisme gens vulgar, la fan apte per tocar aquelles peces que requereixen gran decisió i força. El pedal, excessivament sostingut, ajuda a donar una impressió de vigorositat a les seves interpretacions que, a la llarga, esdevenen monòtones.

En aquestes condicions, no cal dir que moltes obres, com la *Sonata op. 53 n.º 21* de Beethoven i l'*Arabesque n.º 2* de Debussy,—i citam aquestes com a més característiques—obtingueren una execució ben diferent de la que creim que els pertoca.

Les peces, l'interpretació de les quals trobarem no tan discutible, foren aquelles en què el temperament de la pianista podia sortir lliurement a rel·luir sense tergiversar l'intim sentir dels autors, com en la *Rapsòdia hongaresa n.º 2*, les *Variacions sobre un tema de Paganini*, la *Polonesa en mi major* de Liszt, la *Dansa de l'ós* de Bartók, el *Preludi n.º 4* de Ratxmaninoff, etc.

Volem, doncs, reconèixer els mèrits de la Sra. Ringer, però no podem donar un judici sobre el seu art d'interpret, puix que estan massa llunyans els nostres respectius credos estètics.

EXPOSICIÓ COL·LECTIVA A "LA VEDA"

El dia 19 del mes corrent s'obrí a "La Veda" una exposició integrada per obres de diferents artistes. Hi hem vist les firmes dels pintors Villalonga Olivar, Cittadini, Bellini, Seguí, Bruck, Bernareggi i Montesinos.

El conjunt de l'exposició ofereix especial interès per la diversitat de factures i temperaments. Ens han cridat l'atenció, entre altres, algunes teles d'En Bernareggi (un cementeri i unes barques), d'En Cittadini (barques i cases a contrallum) i d'En Villalonga Olivar (una muntanya reflectida dins l'aigua).

No hi ha res a l'exposició que desentoni. Es clar que preferim unes obres a altres: n'hi ha de fetes fa anys que mostren, en el mateix autor, una visió artística diferent de l'actual i altres que si bé demostren possessió de la tècnica indiquen una mica d'allunyament del paisatge mallorquí.

L'exposició conté valors ben definits i en conjunt és interessant.

HOMENATGE A D. JOSEP SOCIAS

Amb motiu d'haver celebrat el 18 del present mes ses noces d'or en la professió d'advocat Don Josep Socías i Gradolí la Junta del Col·legi d'Advocats d'aquesta ciutat li feu entrega d'una placa d'argent.

El Sr. Socías, corresponent a l'afecte que li han demostrat els seus companys, els oferí un dinar el 23 del corrent.

Després de l'acte parlaren el Sr. Socías, agraïnt l'homenatge de què havia estat objecte, i alguns dels nombrosos companys presents, els quals refermaren el testimoni de l'alta consideració que professen a l'homenatjat.

Aquesta revista reitera a l'il·lustre advocat la seva felicitació.

VISITANT IL·LUSTRE

Hem tingut l'ocasió de saludar l'eminent caputxí Pare Miquel d'Esplugues, hoste de Mallorca per alguns dies.

L'il·lustre fundador de la revista "Criterion", autor d'"El Pare Nostre", d'estudis sobre el Bisbe Torras i Bages, sobre Maragall, etc., etc., el nom del qual ha sonat tant darrerament amb motiu de la publicació del llibre "La vera efígie del Poverello", magnífic treball dedicat a la commemoració

del VIIe centenari de la mort de Sant Francesc d'Assís, és prou coneguda dels nostres lectors perquè n'hàgem de fer la presentació.

LA NOSTRA TERRA es complau, amb motiu de la visita a Mallorca d'una personalitat tant representativa dins el món catòlic català, a testimoniar-li el sentiment de son respecte i admiració.

CONCERT A SÓLLER

Res no és impossible quan una ferma voluntat com la de Maria Mayol ho anima. No hem d'estranyar, doncs, que el tren especial organitzat per anar a oir el concert que la Srta. Joana Barceló donà a Sóller la nit del dia 9 a benefici de la "Biblioteca de Cultura Popular" anàs i tornàs ple de ciutadans que volien gaudir de l'art de la concertista i retre un tribut d'admiració a la Srta. Mayol que tant s'ho mereix perquè tant ha treballat i treballa per les valors pairals.

El programa executat per la Srta. Barceló ens confirma el judici que formulàrem arran del primer concert donat al Teatre Principal el mes darrer.

Aquesta pianista s'ha especialitzat en el difícil art dels clavecinistes i ha arribat ja a la màxima perfecció en l'execució de llurs obres. A aquests mestres del setcents estava dedicada la primera part del programa i fóra inútil citar en quina obra sobressortí perquè la dicció de totes aquelles elegantíssimes peces fou una pura delícia. Així ho comprengué l'auditori, aplaudint-la llargament.

També recollí afectuosos aplaudiments en les dues parts restants, una de les quals, la segona, la componien obres del P. Josep, Capllonch, Noguera, Liszt i Debussy i la darrera la *Sonata quasi una fantasia en do menor*, de Beethoven. Amb tot i dir aquestes obres correctament, nosaltres preferim oir la concertista en les primerament citades, on el seu art esdevé insuperable en emoció i tècnica.

En resum, una vetlada de grat record per l'esperit que l'animava i un vertader èxit pels nostres amics de Sóller.

EL MUSEU D'ARTÀ

Sota el patronat de la Caixa Rural d'Artà s'ha fundat un Museu d'Arqueologia en aquella vila, el primordial aspecte del qual és el prehistòric, en el que s'arrepleguen les troballes que particularment es van fent per l'encontrada.

Els mitjans amb què compta l'institució són els de l'entusiasme popular i l'aportació personal, els més importants per assolir un bon resultat pràctic.

Figuren ja en el Museu, encara que en petit nombre, importants troballes prehistòriques de positiu valor. Hi ha, a més, una Secció d'Història Natural en formació, i una sèrie de llibres i documents interessants.

El Museu d'Artà, dat l'interès prehistòric de la regió i els elements que el dirigeixen, pot arribar a ésser d'una gran importància pels estudis històrics.

EL CARRO DE LA BEATA

Ha estat un encert l'acord pres per la Comissió Provincial de la nostra Diputació encarregant-se de l'organització de la cavalcada popular que anualment la Ciutat dedica a la Beata valldemossina Sor Catalina Tomàs.

La forma en què es realitzava abans l'esmentada cavalcada constituïa

un espectacle deplorable, retret i comentat repetides vegades per tots aquells que es preocupen de la tradició i de la bellesa que ella inclou.

Era hora ja que algú, autoritzat per fer-ho, és preocupàs d'enaltir la festa tradicional, i ha vingut en bona hora a omplir aquest buit la Diputació Provincial mitjançant l'acord pres.

Però lo que més ens plau encara de la nova organització és que aquesta es proposa conservar el mateix caràcter popular de la tradició que abans ja tenia i limita solament la seva influència a dignificar l'espectacle.

LA FONT MONUMENTAL A JOAN ALCOVER

Les obres d'instal·lació de la font monumental que Mallorca dedica a la memòria de son poeta predilecte Joan Alcover estan prop de la fi.

A propòsit d'això algú ha parlat de la conveniència d'instal·lar al jardí, vora la font, una petita biblioteca popular a l'abast del vianant que contingués les obres completes del poeta, consemblant a les que existeixen actualment per totes les ciutats cultes. A nosaltres ens ha semblat molt bé l'idea i ens sumam amb entusiasme a la proposta que voldríem acollir favorablement la Comissió encarregada de l'homenatge.

CONCURS ARTISTIC ANTONIÀ

Organitzat per la Joventut Antoniana s'ha celebrat un concurs artístic que ha estat un èxit, tant pel nombre de treballs presentats com per la qualitat d'alguns d'ells.

L'acte que tengué lloc per la repartició dels premis fou presidit pel Rd. P. Franciscà Dom A. Causse, Abat mitrat de Sant Miquel de Cuixà. El President de la Joventut Antoniana, Sr. Pere Càffaro, feu un bell parlament d'obertura; el Secretari, Sr. Joan Suau llegí la llista dels concursants premiats; i, finalment, el Sr. Tous i Maroto i el Sr. Director, Rd. P. Atanassi, feren la clausura amb belles paraules.

EXPOSICIONS DE PLANTES I FLORS

A "La Veda" d'aquesta Ciutat, organitzada per la "Societat Protectora d'Animals i Plantes", i a Sóller pel "Foment de Cultura de la Dona", han tengut lloc enguany les exposicions de Plantes i Flors.

Es una bella pensada la celebració d'aquestes exposicions en un país com el nostre on les flors haurien de veure's sempre per totes parts. Amb aquestes exposicions tal volta es conseguirà omplir aquest buit, i si més no, almenys es fomentarà el gust i l'afició.

I ja que parlam d'aquestes exposicions hem de fer constar que la celebrada a "La Veda" ha estat anunciada mitjançant uns cartells d'exquisit gust i acertada confecció, deguts a l'art d'En Bartomeu Mas.

Estaria bé que en la pròxima exposició es consignàs un premi a la millor col·lecció de flors silvestres del país, i es veuria així la maravellosa abundància i varietat d'espècies que ens dona la nostra terra en sa producció natural.

LA BIBLIOTECA DEL SR. GABRIEL LLABRÈS

Ens enteram amb la natural satisfacció que el Sr. D. Gabriel Llabrès,

de bona memòria, disposà en son testament, obert fa pocs dies, que sa Biblioteca particular fos entregada a l'Ajuntament d'aquesta Ciutat.

La dita Biblioteca està integrada per uns sis mil volums, entre els quals hi ha una gran quantitat d'obres de vertader valor i interès per l'història de Mallorca, i és altament plausible l'altruisme manifestat amb aquesta donació.

Es un fet meritíssim el del Sr. Llabrès, desgraciadament extraordinari dins les nostres costums, que no sols hauria de tenir admiradors sinó també imitadors.

El record del Sr. Llabrès, que tant treballà per la cultura mallorquina, perdurará entre els que estimen els llibres i l'estudi, a disposició dels quals quedarà l'esmentada Biblioteca si—com esperam—el nostre Ajuntament compleix la voluntat del donador d'instal·lar-la com es mereix i obrir-la al públic.

LA NOSTRA TERRA

DIRECTOR:

ANTONI SALVÀ I RIPOLL

Redacció i Administració:

Carrer de Palació, 91.—Ciutat de Mallorca

Preus de subscripció: Any, 12 ptes.—Trimestre, 3 ptes.—Número solt, 1'25 ptes.

ESTAMPA D'EN FRANCESC SOLER.—SANT FRANCESC, 2 I 4.—PALMA DE MALLORCA